

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Sokolov

Mgr. Eva Čekalová

Březen 2022

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0./0.0/15_030/0000605. Více na www.socialni-zaclenovani.cz.

Poděkování

Děkuji všem, kteří v Sokolově usilují o podporu sociální integrace osob, které zde žijí v sociálním vyloučení, resp. jsou z různých důvodů sociálním vyloučením ohrožené.

Obsah

Seznam zkratk.....	4
Shrnutí evaluační zprávy	5
1 Úvod.....	7
2 Základní terminologie	7
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	9
3.1 Geografický kontext.....	9
3.2 Historický a demografický kontext	10
3.3 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení	12
3.3.1 Sociální vyloučené lokality v Sokolově	12
3.3.2 Index sociálního vyloučení	16
3.3.3 Dávky v hmotné nouzi	16
3.3.4 Nezaměstnanost	18
3.3.5 Zadluženost	20
3.3.6 Kriminalita	21
3.3.7 Užívání drog.....	29
3.4 Spolupráce města Sokolov s ASZ	30
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie	32
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	33
4.2 Limity evaluace	34
4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ.....	35
5 Hlavní zjištění	38
5.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	38
5.1.1 Dopad 1: Zvýšení pocitu bezpečí obyvatel města Sokolov	39
5.1.2 Dopad 2: Stabilizace životní situace osob ohrožených sociálním vyloučením.....	45
5.2 Naplňování cílů KPSVL	47
5.2.1 Adresnost a relevance.....	48
5.2.2 Konzistence s potřebami	48
5.2.3 Koordinace a synergie na úrovni opatření	48
5.2.4 Udržitelnost	49
5.3 Spolupráce aktérů a ASZ	50
5.3.1 Koordinace, podpora ze strany ASZ.....	50
5.3.2 Udržitelnost spolupráce do budoucna	52
6 Závěry evaluace a doporučení	53
Seznam tabulek.....	55
Seznam grafů.....	55

Seznam schémat.....	55
Seznam obrázků	56
Seznam literatury	56

Seznam zkratek

APK	Asistent prevence kriminality
ASZ	Agentura pro sociální začleňování
BP	Běžná populace
ČSÚ	Český statistický úřad
DnB	Doplatek na bydlení
DZR	Domov se zvláštním režimem
FF ZČÚ	Filozofická fakulta Západočeské univerzity
HB	Havlíčkův Brod
HN	Hmotná nouze
IROP	Integrovaný regionální operační program
IZS	Integrovaný záchranný systém
KA	Klíčová aktivita
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
KVK	Karlovarský kraj
KZO	Kriminálně závadová osoba / osoby
LDR	Lidé užívající drogy rizikově
LP	Lokální partnerství
MěÚ	Městský úřad
MOP	Mimořádná okamžitá pomoc
MP	Městská policie
MPI	Místní plán inkluze
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MV	Ministerstvo vnitra
NNO	Nestátní nezisková organizace
OOP	Obvodní oddělení policie
OPZ	Operační program Zaměstnanost
PCO	Pult centralizované ochrany
PČR	Policie České republiky
PNŽ	Příspěvek na živobytí
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
SPO	Společně posuzované osoby
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SVL	Sociálně vyloučená lokalita/ sociálně vyloučené lokality
TAP	Tematický akční plán
TČ	Trestná činnost
ÚP	Úřad práce
VP	Vážený průměr

Shrnutí evaluační zprávy

Na území Sokolova se vyskytují jak jednotlivé vyloučené byty, tak i celé vchody, domy, ulice či oblasti. **Mezi sociálně vyloučené lokality patří primárně oblast v okolí nádraží, kina Alfa a sídliště Michal.** Ačkoliv jsou popsány lokality vnímány jako místa, kde je problém sociálního vyloučení obzvláště patrný, tak **současné trendy jasně naznačují, že dochází k rozproštění osob sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených po území celého města.** Z tohoto důvodu byl evaluovaný *Strategický plán sociálního začleňování města Sokolov (SPSZ) pro období 2017-2019* široce koncipovaný pro celé území Sokolova se zaměřením na dané lokality.

Memorandum o spolupráci v rámci Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám bylo uzavřeno **v únoru 2016**, čímž došlo k navázání na spolupráci města s Agenturou z let 2012–2014. **V prosinci 2016 byl schválen SPSZ** jako základní strategický dokument nastavující klíčové cíle a definující prioritní témata v oblasti sociálního začleňování. **V červnu 2017** byla schválena jeho **druhá revidovaná verze** a **o rok později třetí revidovaná verze.**

Pro zhodnocení výsledků spolupráce s ASZ byla zvolena **dopadová evaluace** založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí, a to v oblasti **bezpečnosti a prevence kriminality**, okrajově i **sociálního vyloučení.** **Všechny vybrané specifické cíle, resp. k nim nastavená opatření se podařilo naplnit**, a to zejména prostřednictvím projektů podpořených z OPZ. Dopady evaluovaných opatření byly definovány dva, a to ve vazbě na tři realizované projekty:

- **Dopad č. 1: Zvýšení pocitu bezpečí obyvatel města Sokolov** – projekt *Zapojování osob ze sociálně vyloučených lokalit do práce bezpečnostních složek v Sokolově*, realizovaný Městskou policií Sokolov v letech 2018-2020 (projekt 12 asistentů prevence kriminality, tzv. APK)
- **Dopad číslo 2: Stabilizace životní situace osob ohrožených sociálním vyloučením** – projekty *Poradenské činnosti KOTEC Sokolov*, realizovaný organizací Kotec, o.p.s. v letech 2018-2021 a projekt *Učíme se být spolu, bez dluhů a násilí*, realizovaný organizací Pomoc v nouzi o.p.s. také v letech 2018-2021.

Dopad č. 1 lze kromě výpovědí místních aktérů hodnotit na úrovni dat – z výsledků doposud provedených průzkumů **pocitu bezpečí** (2011, 2014, 2018 a 2020) je patrné **indikativní zlepšení mezi roky 2018 a 2020**, které činí 0,4 bodu. APK patří mezi dlouhodobě osvědčené nástroje prevence kriminality a zvyšování pocitu bezpečí obyvatel Sokolova a **představují efektivní pojítko s lidmi ze sociálně vyloučeného prostředí.** Projekt APK patří mezi aktivity spadající pod páteřní projekt Bezpečné město, který obsahuje řadu dalších úspěšných programů/projektů; zvýšení pocitu bezpečí tedy pravděpodobně nelze přičítat pouze projektu APK.

V případě dopadu č. 2 vycházíme ze zpětné vazby poskytnuté místními aktéry, kteří realizovaná opatření hodnotily pozitivně zejména na úrovni **posílení rodičovských kompetencí** podpořených osob, resp. rodin. V **oblasti podpory prevence drogových závislostí, resp. posílení sociální integrace** se podařilo úspěšně realizovat **adiktologický poradenský a motivační program**, na který nově navazuje ambulance následné péče, o jejíž služby je evidentní zájem ze strany cílové skupiny a je zřetelný potenciál pro posílení její kapacity.

Z pohledu **adresnosti a relevance** je možné konstatovat, že realizovaná opatření byla dobře zacílena, vztahovala se k celému katastrálnímu území města Sokolov, byť se zvláštním zřetelem na sociálně vyloučené lokality, a to z toho důvodu, že dochází k rozproštění osob sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených po území celého města. Konzistence prováděných opatření s potřebami sociálně vyloučených a osob ohrožených sociálním vyloučením je poměrně dobrá, opatření a jejich rozsah odpovídal aktuálním kapacitám a možnostem místních aktérů. Prostor pro další posílení opatření je vnímán v oblasti zadluženosti, obchodu s chudobou, drog, lichvy, majetkové trestné činnosti. **Koordinaci a synergii na úrovni opatření** spatřujeme např. v rámci realizovaného projektu OPZ v cílové skupině rodin s dětmi ze SVL, který byl komplexně zaměřený na prevenci nepříznivých sociálních jevů jdoucích napříč problematikou kriminality (resp. prevence kriminality), zadluženosti, posilování rodičovských kompetencí, zvyšování možností uplatnění na trhu práce. Vzhledem k tomu, že problémy, se kterými se lidé žijící v sociálním vyloučení potýkají, jsou natolik vzájemně provázané, existuje stále velký prostor pro posílení synergie, např. v oblasti bydlení. Z hlediska **udržitelnosti** se prozatím daří zavedená opatření návazně financovat, byť v případě APK při sníženém počtu asistentů z 12 na 8. Řada aktérů však zmiňuje vliv dlouhodobého nedostatku lidských zdrojů v sociálních i dalších relevantních službách, což má vliv nejen na udržitelnost, ale i konzistenci kapacit, koordinaci i synergii.

V rámci provedeného evaluačního šetření bylo zjištěno, že **spolupráce města Sokolov a ASZ splnila očekávání místních aktérů v omezené míře** – pozitivněji spolupráci hodnotí zejména dotázaní zástupci neziskového sektoru, zatímco zpětná vazba vedení města je laděná velmi kriticky. I přesto, že Agentura v Sokolově dlouhodobě vystupuje jako aktivní subjekt přinášející do lokality nápady a návrhy řešení pro oblast sociálního začleňování, ne vždy se setkává s pozitivní odezvou, a to právě zejména **ze strany vedení města**. To působení Agentury od roku 2016, kdy byla dohodnuta opětovná spolupráce, vnímá jako **nedostatečně přínosné**. Agentura v lokalitě **nenaplnila očekávání ve smyslu „bezpracného přílivu financí“**, z pohledu zástupců ASZ je **na úrovni města nízká motivace řešit problémy spojené se sociálním vyloučením**. V současnosti je v jednání podoba případné budoucí spolupráce města s Agenturou (přijetí Memoranda o spolupráci a následně přijetí Tematického akčního plánu).

Pro další období **doporučujeme v oblasti prevence kriminality:**

- na úrovni situační prevence:
 - **zachovat institut APK** a zvážit kvalitativní rozvoj asistentů pomocí plánů individuálního rozvoje,
 - rozšířit kapacitu terénních opatření např. formou **zřízení pozice domovníků-preventistů** ve vybraných domech,
- na úrovni sociální prevence:
 - **posílit sociální kapacity pro podporu rodin s dětmi** žijících v SVL, s cílem posílit jejich sociální (životní) stabilitu,
 - **omezit recidivu a posílit sociální integraci** rizikových skupin obyvatel (drogově závislí, resp. abstinující, osoby vracející se z výkonu trestu),
 - zaměřit se více i na **související oblasti vč. bydlení a dluhů** (posílení prevence proti předlužení občanů).

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování s městem Sokolov zpracované na základě analýzy výstupů a výsledků implementace **Strategického plánu sociálního začleňování města Sokolov pro období 2017-2019**, konkrétně implementace opatření, která se týkají oblasti **Bezpečnost a prevence kriminality** a průřezově i oblasti **Sociální vyloučení** (vzhledem k přesahu aktivit do oblasti prevence kriminality) – toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4.3.

Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v Sokolově. Cílem evaluace je **zhodnotit efekt jednotlivých opatření a lokálního partnerství na dosažení dopadů**, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, příp. tvůrcům národních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v lokalitě i v omezených možnostech v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecnějších politik řešení sociálního vyloučení.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování, a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejimi dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství** (LP), platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytyčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplňování. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování** (SPSZ), který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu

k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL)**, který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nachází v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě (SVL)**. Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému

etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehlédě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

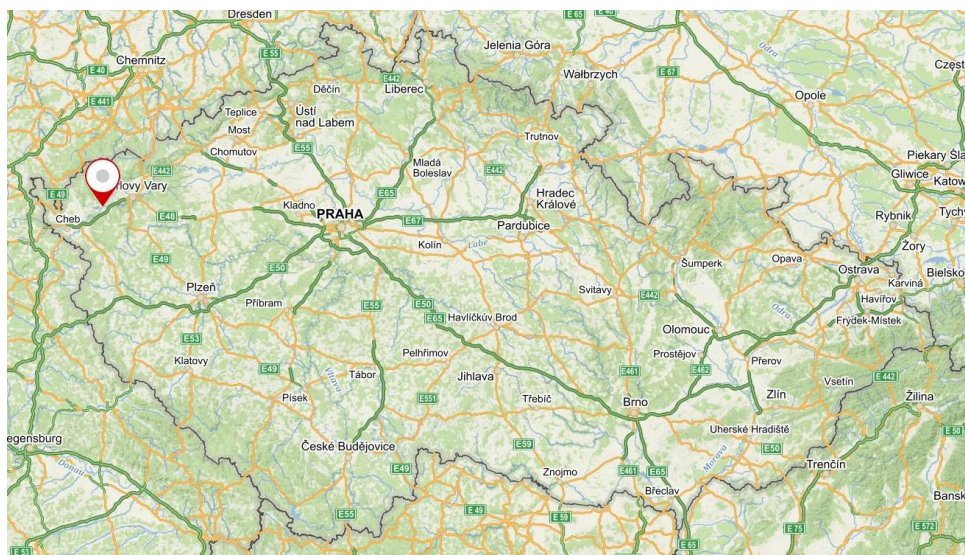
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Geografický kontext

Sokolov je město ve stejnojmenném okrese v **Karlovarském kraji**, 18 km západně od Karlových Varů na soutoku Ohře a Svatavy uprostřed sokolovské pánve, v nadmořské výšce 401 metrů. Jeho ráz je ovlivněn těžbou hnědého uhlí a s tím souvisejícím průmyslem.

Město o rozloze 22,92 km² s 22 924 obyvateli (dle ČSÚ k 1. 1. 2021) se skládá ze čtyř částí: Sokolov, Hrušková, Novina a Vítkov.

Obrázek 1: Poloha města Sokolov v rámci České republiky

Zdroj: Mapy.cz

Správní obvod Sokolov je třetím největším obvodem v Karlovarském kraji s rozlohou 489,20 km² a druhým největším do počtu obyvatel - 74 502. Počtem 152 obyvatel na km² se řadí na první místo v kraji v hustotě osídlení. **Ve správním obvodu Sokolov je zahrnuto 30 obcí**, kterými jsou: Březová, Bukovany, Citice, Dasnice, Dolní Nivy, Dolní Rychnov, Habartov, Horní Slavkov, Chlum Svaté Maří, Chodov, Josefov, Kaceřov, Krajková, Královské Poříčí, Krásno, Kynšperk nad Ohří, Libavské Údolí, Loket, Lomnice, Nová Ves, Nové Sedlo, Rovná, Sokolov, Staré Sedlo, Svatava, Šabina, Tatovice, Těšovice, Vintířov a Vřesová. Na území sokolovského obvodu se nachází 5 pověřených obecních úřadů, jsou to: Horní Slavkov, Chodov, Kynšperk nad Ohří, Loket a Sokolov.

Obrázek 2: Administrativní mapa SO ORP Sokolov

Zdroj: ČSÚ

3.2 Historický a demografický kontext

Nejstarší písemná zmínka o Sokolově (ve své původní podobě Valkenowe) pochází z roku **1279**. Poměrně úrodnou půdu kolem řeky Ohře již staletí předtím zemědělsky obdělávali Slované, kteří tu založili řadu osad. Německou kolonizací od 13. století vzrostl počet osad a poddaných, rozšířila se plocha obdělávané plochy. Tito kolonisté proměnili etnický charakter pohraničí a bývalé slovanské obyvatelstvo se stalo v kraji minoritou (Vstupní analýza, 2016). Hlavním zdrojem obživy pro místní bylo zemědělství, významnou roli zde hrálo chmelářství. Sokolovsko vynikalo svým přírodním surovinovým bohatstvím; od středověku byla využívána hojná ložiska vzácných a užitkových rud (šlo převážně o cínové rudy), nicméně **význam města vzrostl zejména až díky těžbě hnědého uhlí**. Dle dostupných informací (web Sokolovská uhelná) první písemné zmínky o těžbě uhlí na Sokolovsku pochází z roku 1760, rozmach dobývání však nastal až **v 19. století** (po výstavbě páteřní železnice v roce 1871 spojující uhelné oblasti západních Čech a Krušných hor s Prahou) a je spojen především se Starckovými závody. V roce 1945 bylo na Sokolovsku v provozu celkem 39 hlubinných dolů a 15 malolomů. Zhruba poloviční podíl na celkové těžbě měla firma Dolové a průmyslové závody (dříve J. D. Starck). V důsledku poválečného znárodnění vznikl v roce 1946 zastřešující podnik Falknovské hnědouhelné doly se sídlem v Dolním Rychnově. O dva roky později se název změnil na Hnědouhelné doly a briketárny Sokolov (HDB), pod které postupně spadalo až šestnáct národních podniků od jednotlivých dolů po ústřední dílny. Během pozdějších let se ale těžba přeorientovala na povrchové získávání hnědého uhlí (poslední hlubinný důl, Marie

v Královském Poříčí, ukončil činnost v roce 1991). V roce 1994 pak Fond národního majetku spojením Palivového kombinátu Vřesová, Hnědouhelných dolů Březová a Rekultivací Sokolov založil společnost Sokolovská uhelná. O deset let později došlo k její plné privatizaci a vzniku následnické organizace Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.

Vzestup významu hnědého uhlí a utlumování hlubinné těžby s sebou přinesl devastaci krajiny a těžké poškození životního prostředí na Sokolovsku. Těžba hnědého uhlí kulminovala v 80. letech 20. století. V důsledku povrchové těžby zaniklo více než 20 obcí. Těžba si žádala stále větší počet pracovních sil, takže počet obyvatel neustále stoupal; zatímco v roce 1961 měl Sokolov 18 041 obyvatel, tak v roce 1980 již 24 763. Zásadním zlomem byl pro Sokolov rok 1989. **Na začátku 90. let byly ukončeny některé z provozů a hromadně propouštění jejich zaměstnanci.** Toto propouštění mělo těžké důsledky pro místní obyvatelstvo, které ve velké míře pracovalo v těchto podnicích po dlouhé roky, a pro něž bylo nalezení dalšího pracovního uplatnění velmi nesnadné (Vstupní analýza, 2016).

Dle údajů ze Vstupní analýzy (2016) v roce 1880 v Sokolově žilo 5 250 osob. Tento počet se do počátku 20. století zvýšil na 8 679 a do začátku 1. světové války v Sokolově a přilehlých vsích žilo již přes 10 000 obyvatel. Dominantní zastoupení zde mělo nadále německé etnikum, po 1. světové válce patřil Sokolov krátce k provincii Deutschböhmen, která byla vyhlášena ve Vídni a jejímž centrem se stal Liberec. V polovině 20. let v Sokolově žilo dominantně německé obyvatelstvo, k české národnosti se hlásilo jen 351 obyvatel a 7 obyvatel k národnosti židovské. Po podpisu Mnichovské smlouvy v září 1938 došlo k vystěhování mnoha Čechů a Židů a samotný Sokolov se stal součástí třetí říše. Během války bylo město několikrát bombardováno. Po válce byla v důsledku Benešových dekretů vystěhována většina německého obyvatelstva, což zcela zásadně změnilo sociální strukturu Sokolova. Celkem bylo z města odsunuto, společně s uprchlíky, kteří doputovali do Sokolova na konci války, přes 8 000 Němců. Zatímco v roce 1930 zde žilo 12 647 obyvatel, v roce 1950 již pouze 9 777. Početění města bylo zpečetěno v roce 1948, kdy se úřední název města změnil z Falknova na Sokolov.

Ze sociodemografické analýzy vyplývá, že v posledních dvou dekádách dochází k poklesu počtu obyvatel města, ke stárnutí populace a k šíření sociálně vyloučených lokalit v rámci města. Sokolov je poznamenán nadprůměrnou mírou sociálních problémů charakterizovaných nefunkčními sociálními vztahy, oslabováním ekonomických perspektiv spojených s omezováním povrchové těžby a nepříznivými demografickými trendy v rámci ČR (SocioFaktor, 2013).

Sokolov zažívá minimálně v posledních dekádě **kontinuální úbytek obyvatel a zároveň stoupá průměrný věk obyvatel**, byť v míře srovnatelné s průměrem ČR. Vývoj počtu obyvatel a průměrného věku obyvatel Sokolova v letech 2010 až 2020, přehledně zachycený v tabulce 1, ukazuje, že se během 10 let počet obyvatel města snížil o více než 5 % (z 24 382 osob na 23 033) a zároveň se průměrný věk obyvatel zvýšil o téměř 3 roky (z 40,0 na 42,9 let).

Tabulka 1: Vývoj počtu obyvatel a průměrného věku obyvatel města Sokolov v letech 2010-2020

	2010	2012	2014	2016	2018	2020
Počet obyvatel	24 382	24 111	23 879	23 678	23 438	23 033
Průměrný věk	40,0	40,7	41,3	41,8	42,4	42,9

Zdroj: data ČSÚ

Snížení počtu obyvatel je v posledních letech spíše ovlivňováno záporným saldem migrace (více lidí se z města vystěhuje, než se do něj přistěhuje) než přirozenou změnou obyvatel (počet zemřelých vs. počet narozených). Odlišný v tomto ohledu byl pouze rok 2020, kdy se předchozí trendy prohodily, a naopak se saldo migrace otočilo do kladných hodnot. V daném roce 2020 se nejenom narodilo nejméně dětí ze sledovaných let, ale zároveň nejvíce lidí zemřelo. Oba trendy nízké migrace a vysoké úmrtnosti lze alespoň částečně přisoudit pandemii covid-19 a s ní souvisejícími opatřeními (Tematický výzkum migrace Kraslice, Sokolov, Vřesová, 2021).

Tabulka 2: Změny počtu obyvatel Sokolova

		2016	2017	2018	2019	2020
Živě narození		229	227	239	249	218
Zemřelí		239	241	305	256	333
Přistěhovalí		658	629	608	556	604
Vystěhovalí		780	723	739	757	598
Přírůstek (úbytek)	přirozený	-10	-14	-66	-7	-115
	stěhováním	-122	-94	-131	-201	6
	celkový	-132	-108	-197	-208	-109

Zdroj: ČSÚ

Úbytek obyvatel se ale netýká rovnoměrně celého města a jeho ulic. Naopak v některých ulicích ve sledovaném období došlo k nárůstu počtu obyvatel, včetně ulic v sociálně vyloučených lokalitách (více viz kapitola 3.3).

3.3 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení

3.3.1 Sociální vyloučené lokality v Sokolově

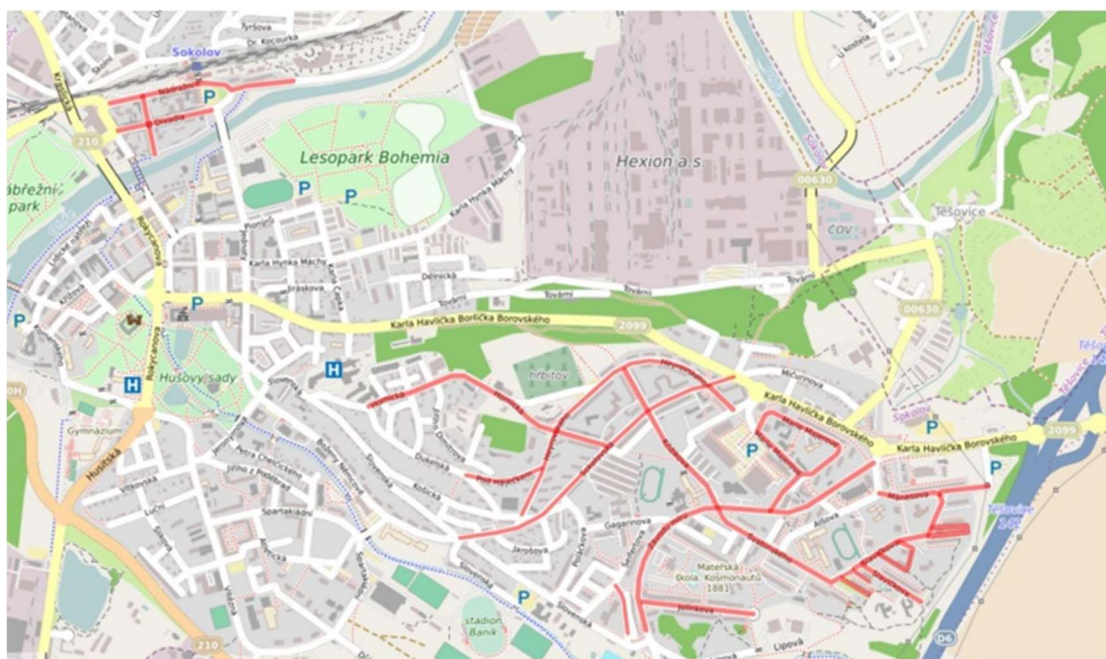
Na území Sokolova se vyskytují jak jednotlivé vyloučené byty, tak i celé vchody, domy, ulice či oblasti. Ty jsou v majetku jak velkomajitelů bytů v SVL, tak drobných majitelů, vlastních jeden dva byty, které obývají či pronajímají, dále zde figurují i firmy či město. Nejnižší kvalita bydlení je v okolí nádraží a negativní proměnou prochází i oblast sídliště Michal. Na popis sokolovských sociálně vyloučených lokalit byla zaměřena řada analýz realizovaných Agenturou, ať se již jednalo o Vstupní analýzu (2016), tematický výzkum zaměřený na zmapování latentní kriminality, pocitu bezpečí a viktimizace u obyvatel sociálně vyloučených lokalit Sokolova a obyvatel žijících mimo identifikované sociálně vyloučené lokality (Tematický výzkum: Zpráva z dotazníkového šetření, 2020) a tematický výzkum zaměřený na migraci (Tematický výzkum migrace, Kraslice, Sokolov, Vřesová, 2021).

Ačkoliv jsou níže popsané lokality vnímány jako místa, kde je problém sociálního vyloučení obzvláště patrný, tak současné trendy jasně naznačují, že dochází k rozproštění osob sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených po území celého města. Z tohoto důvodu SPSZ široce koncipovaný na celé území Sokolova se zaměřením na níže vyjmenované lokality.

V Sokolově lze identifikovat **dvě sociálně vyloučené lokality** (v následujícím přehledu označené jako 1. a 2.) a **jednu lokalitu s vyšším podílem sociálně vyloučených osob** (označená 3.):

1. poblíž **vlakového a autobusového nádraží**: ul. **Nádražní** (č.p. 185, 221-224, 843 a 844), **U Divadla** (č.p. 340, 1022, 1365, 10366, 1371, 1372, 1376, 1599-1601), **Svatopluka Čecha** (č.p. 565)
2. okolí **kina Alfa**: ul. **Hornická** (č.p. 1414 a 1415), **Sokolovská** (č.p. 1443, 1444), **Heyrovského** (č.p. 1545 a 1546)
3. **sídlíště Michal a jeho okolí**: ul. **Mánesova, Slavičkova, Švabinského, Marie Majerové, Závodu Míru, Křížíkova, Jelínkova**

Obrázek 3: Sociálně vyloučené lokality v Sokolově

Zdroj: Tematický výzkum: Zpráva z dotazníkového šetření, 2020

Pro srovnání, jednotlivé oblasti poměrně věrně kopírují např. teplotní mapu Sokolova, na které je vyznačena koncentrace osob v evidenci uchazečů o zaměstnání na ÚP ČR z roku 2016.

Sociálně vyloučenou lokalitu situovanou v bezprostřední blízkosti **vlakového nádraží, autobusového terminálu a těsné blízkosti centra** města tvoří ulice **Nádražní, U Divadla a část ulice Svatopluka Čecha**. Dle údajů ze Vstupní analýzy (2016) většinu (80-90 %) obyvatel této lokality představují Romové. Lokalita není nijak prostorově vyloučená její obyvatelé mají v dosahu veškerou občanskou vybavenost i relevantní sociální služby. SVL v ulici **Nádražní** se nachází na konci bytové zástavby a lze ji považovat co do životních podmínek obyvatel za nejhorší ze sokolovských sociálně vyloučených lokalit. Tato lokalita je charakteristická vysokou migrací obyvatel. Trpí přelidněností bytů a s ní souvisejícími problémy.

Druhá sociálně vyloučená lokalita bývá nazývána lokalitou **u kina Alfa**. Zdejší zástavba je tvořena činžovními domy v ulicích Hornická (zde žije nejvíce sociálně vyloučených), Heyrovského, Sokolovská a Pod Háječkem a od první sociálně vyloučené lokality se liší jednak tím, že **zasahuje výrazně větší území a není jasně geograficky vymezená**, ale především skutečností, že jde o **lokalitu smíšenou**, v níž žije kromě sociálně vyloučených také běžná populace. Romové představují přibližně polovinu obyvatel lokality. Lokalita není prostorově segregovaná, nachází se v relativní blízkosti centra města a disponuje plnou občanskou vybaveností.

14

podíl osob ohrožených sociálním vyloučením a současně ukazuje spíše na riziko dalšího růstu této lokality.

Sokolovské ubytovny tvoří pouze menšinovou část v ubytování sociálně vyloučených osob (Tematický výzkum migrace, 2021). Jedná se o ubytovnu Brož-Mar (ul. Tovární 1930, Sokolov) s primárním zaměřením na zaměstnance firem, přesto v objektu žije několik osob dlouhodobě (zejm. důchodci). Ubytovna Adam (ul. Tovární 1047, Sokolov) poskytuje ubytování sociálně vyloučeným ve větší míře než předchozí ubytovna (cca 80 % obyvatel v produktivním věku jsou dle provozovatele nezaměstnaní, dále zde žije několik důchodců).

Jak již bylo uvedeno, město Sokolov od roku 2016 do roku 2020 přišlo co do počtu obyvatel o 645 osob a mírně se tak vylidňuje. Tento trend se v součtu týká i vybraných ulic SVL, byť méně než zbytku Sokolova. **Na vybraných ulicích žilo v roce 2016 43,3 % obyvatel Sokolova a v roce 2020 43,6 % obyvatel Sokolova.** Mezi sledovanými ulicemi jsou ale i takové, které ve sledovaném období co do počtu obyvatel narostly. Těmi jsou Heyrovského, Nádražní, Závodu Míru a u Divadla, ty všechny evidují přírůstky obyvatel mezi lety 2016 a 2020.

Tabulka 3: Počty obyvatel vybraných ulic

Ulice	Počet obyvatel		
	2016	2020	Změna
Nádražní	233	258	+25
Svatopluka Čecha	96	96	0
U Divadla	456	462	+6
Hornická	456	450	-6
Heyrovského	920	950	+30
Křížíkova	319	289	-30
Sokolovská	1008	954	-54
Závodu míru	597	607	+10
Mánesova	1093	1040	-53
Jelínkova	1034	1033	-1
Marie Majerové	1002	958	-44
Slavičková	1398	1329	-69
Švabinského	1545	1518	-27
Celkem	10157	9944	-213

Zdroj: Tematický výzkum migrace Kraslice, Sokolov, Vřesová, 2021 (data poskytnuta MěÚ Sokolov)

3.3.2 Index sociálního vyloučení

ASZ v roce 2020 zveřejnila Metodiku pro posouzení rozsahu sociálního vyloučení v území (Lang, Matoušek, 2020), na jejímž základě vytvořila index sociálního vyloučení jako nástroj vyhodnocení celkového rozsahu sociálního vyloučení v dané územní jednotce, který umožňuje srovnání obcí i jiných územních jednotek na základě souboru indikátorů¹, které zachycují různé dimenze sociálního vyloučení. Rozsah hodnot indexu se pohybuje od 0 do 30 bodů, kdy 30 indikuje maximální rozsah sociálního vyloučení v obci. Z důvodu přehlednosti hodnoty indexu dělíme do čtyř kategorií: 0 až 1 bod, 2 až 7 bodů, 8 až 11 bodů a 12 až 30 bodů.

Podle Zprávy o rozsahu sociálního vyloučení v Karlovarském kraji (Sál, Lang, Kopecká, 2020) byla celková situace obcí ČR v roce 2018 následující: 3344 obcí obdrželo 0 až 1 bod, 2395 obcí 2 až 7 bodů, 300 obcí 8 až 11 bodů a 219 obcí 12 až 30 bodů. Z hlediska celkového počtu obcí v ČR tak skórovalo 53,4 % obcí v kategorii 0 až 1 bod, 38,3 % obcí v kategorii 2 až 7 bodů, 4,8 % obcí v kategorii 8 až 11 bodů a 3,5 % obcí v kategorii 12 až 30 bodů. Při zaměření se na obce Karlovarského kraje (KVK), jichž je celkem 134, 30 obcí obdrželo 0 až 1 bod, 74 obcí 2 až 7 bodů, 9 obcí 8 až 11 bodů a 21 obcí 12 až 30 bodů. **Rozdíl podílu obcí dle kategorií indexu KVK vůči celkovému stavu v ČR ukazuje, že zatížení Karlovarského kraje sociálním vyloučením je několikanásobně vyšší** – obce s 8 a více body tvořily v případě KVK 22,4 % ze všech obcí, zatímco v případě ČR 8,3 % ze všech obcí.

Pro samotný **Sokolov** má index sociálního vyloučení v posledních letech téměř konstantní hodnotu, nicméně **obec spadá do čtvrté kategorie indikující nejvyšší zatížení sociálním vyloučením**.

Tabulka 4: Index sociálního vyloučení v letech 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Sokolov	18	21	20	21	21
Karlovarský kraj	14	13	12	10	12

Zdroj: ASZ

V následujícím textu jsou doplněny klíčové charakteristiky a informace o jejich změnách v období platnosti evaluovaného SPSZ, které jsou důležité pro doplnění kontextu problematiky sociálního vyloučení v obci.

3.3.3 Dávky v hmotné nouzi

Dávky v hmotné nouzi jsou nepojistné dávky sloužící jednotlivcům či rodinám s nízkými příjmy, kteří nejsou schopni zajistit zlepšení kvality svého života vlastním přičiněním a jsou ohroženi sociálním vyloučením. Smyslem dávek hmotné nouze je zajistit těmto lidem naplnění základních životních potřeb, tedy se jedná o nejnutnější náklady na bydlení, ošacení, jídlo, případně další předměty denní potřeby. V České republice rozlišujeme tři typy dávek: příspěvek na živobytí (PnŽ), doplatek na bydlení (DnB) a mimořádnou okamžitou pomoc (MOP)². Počet vyplacených dávek v hmotné nouzi obvykle vhodně ilustruje vývoj a rozsah sociálního vyloučení v lokalitě.

¹ Seznam indikátorů: Příjemci příspěvku na živobytí, Příjemci příspěvku na bydlení, Osoby v exekuci, Dlouhodobě nezaměstnané osoby, Předčasné odchody ze systému vzdělávání – běžné třídy.

² Dávka MOP je vyplácena jako jednorázová pomoc při nenadálé životní události, proto jí v analýze není věnována pozornost.

Celorepublikový trend posledních let byl charakterizován meziročním poklesem počtu vyplacených dávek, a to zejména v důsledku celkového zlepšení ekonomiky a zvýšení životní úrovně obyvatel, byť v souvislosti s pandemií covid-19 přinesl rok 2021 zvýšení počtu vyplacených dávek. V **celorepublikovém porovnání** mezi lety 2016 a 2021 došlo k **poklesu počtu obou dávek** (PnŽ, DnB) **o necelých 50 %**. V **Sokolově** se počet dávek v meziročním srovnání let 2016 a 2021 rovněž snížil, v případě **příspěvku na živobytí o 37 %** a u **doplatku na bydlení dokonce 48 %**.

Tabulka 5: Srovnání počtu dávek hmotné nouze vyplacené v průměrném měsíci v letech 2016-2020

	Sokolov		ČR	
	PnŽ	DnB	PnŽ	DnB
2016	646	280	125 243	63 988
2017	565	269	10 300	53 311
2018	436	186	79 033	40 890
2019	368	156	63 119	33 851
2020	359	138	61 605	32 751
2021	408	145	65 779	34 934
Rozdíl 2016 vs. 2021	- 37 %	- 48 %	- 47 %	- 45 %

Zdroj: data MPSV

Následující tabulka uvádí procentuální zastoupení příjemců sociálních dávek ze všech obyvatel konkrétních ulic, tj vč. dalších společně posuzovaných osob (SPO) s trvalou adresou v obci Sokolov. Z tabulky je patrné, že v ulici Nádražní bylo v roce 2016 téměř 50 % obyvatel příjemci příspěvku na živobytí. Tento poměr klesl v roce 2020 na necelých 40 %. Podobný trend poklesu procenta obyvatel pobírajících příspěvek na živobytí se týká i ulic Svatopluka Čecha či U Divadla, stejně tak i všech ostatních sledovaných ulic. Podobný trend lze ve sledovaném období nalézt i v případě příjemců doplatku na bydlení.

Tabulka 6: Podíl obyvatel jednotlivých ulic, kteří jsou příjemci sociálních dávek (PnŽ, DnB)

Ulice ³	PnŽ - SPO		DnB - SPO	
	2016	2020	2016	2020
	%		%	
Nádražní	48	39	15	8
Svatopluka Čecha	41	25	29	13
U Divadla	32	23	10	7
Hornická	14	14	5	4
Heyrovského	12	10	7	4

³ Ulice seřazeny dle % příjemců PnŽ v roce 2020. Červeně je značeno 31 a více procent, meruňkově 11 a více procent.

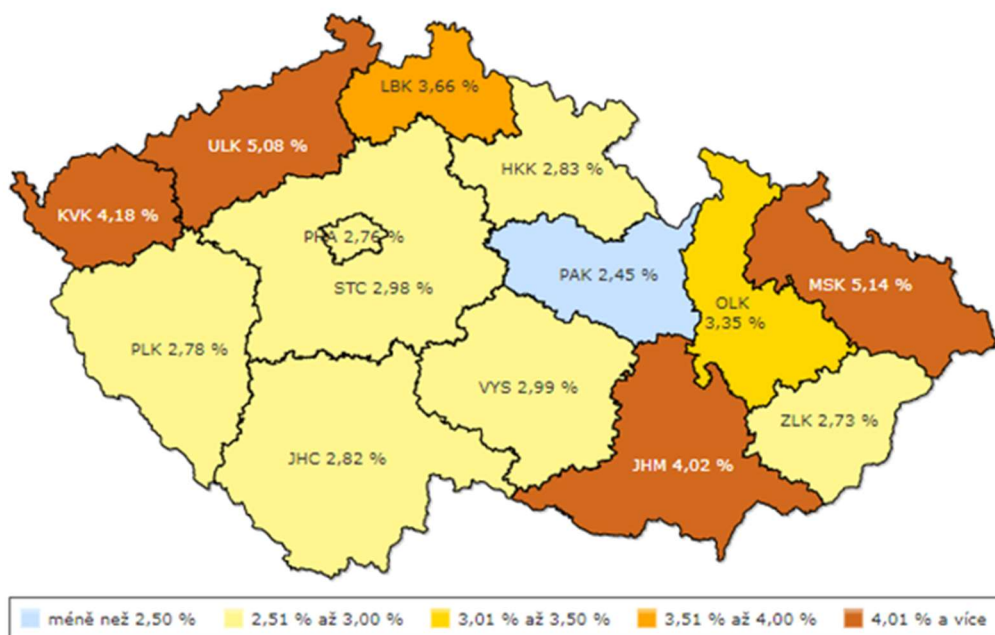
Křížíkova	14	10	6	4
Sokolovská	11	7	5	3
Závodu míru	11	6	5	3
Mánesova	9	5	4	4
Jelínkova	9	4	6	1
Marie Majerové	6	4	3	1
Slavičkova	5	3	3	2
Švabinského	6	3	3	1

Zdroj: Tematický výzkum migrace Kraslice, Sokolov, Vřesová, 2021 (data poskytnuta MěÚ Sokolov)

3.3.4 Nezaměstnanost

Důležitým faktorem sociálního vyloučení je nezaměstnanost. Karlovarský kraj dlouhodobě patří mezi kraje s nejvyšší mírou nezaměstnanosti v České republice.

Obrázek 5: Podíl nezaměstnaných osob v krajích k 31. 12. 2021

Zdroj: ČSÚ

Dle dat ČSÚ (viz tabulka 7) bylo v České republice ke konci roku 2020 evidováno 280 197 nezaměstnaných a míra nezaměstnanosti dosáhla hodnoty 4,09 %. Ke stejnému datu bylo v Sokolově 944 nezaměstnaných osob, což představuje míru nezaměstnanosti na úrovni 6,34 %, což je výrazně nad celorepublikovou hodnotou i nad krajskou hodnotou.

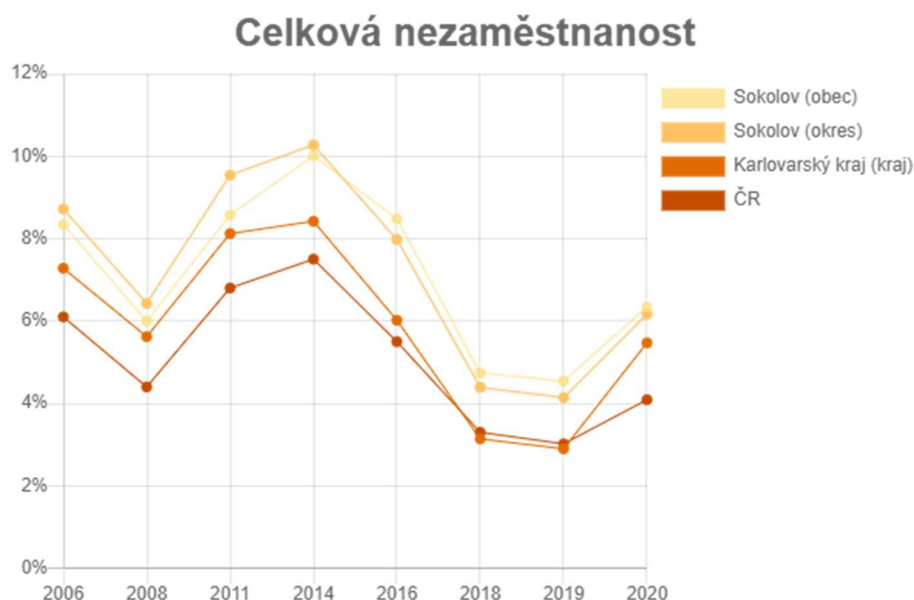
Tabulka 7: Celková nezaměstnanost za rok 2020

	Sokolov (obec)	Sokolov (okres)	Karlovarský kraj	ČR
Podíl uchazečů o zaměstnání	6,34 %	6,17 %	5,47 %	4,09 %
Počet uchazečů o zaměstnání	944	3 539	10 388	280 197

Zdroj: ČSÚ a OKpráce (vlastník dat – MPSV); zpracování Centrum pro společenské otázky – SPOT z. s.; mapanezamestnanosti.cz

Sokolov i celý Karlovarský kraj od roku 2006 víceméně kopíruje celorepublikový vývoj nezaměstnanosti, jen vždy v násobně vyšších hodnotách (obr. 6). Po roce 2008 během ekonomické krize nezaměstnanost na všech územních úrovních stoupala do roku 2014, kdy začala prudce klesat v návaznosti na celkovou ekonomickou konjunkturu ČR, což trvalo až do roku 2019, kdy se tento trend zastavil a **v roce 2020 nezaměstnanost opět narostla.**

Obrázek 6: Vývoj nezaměstnanosti v Sokolově – srovnání v rámci okresu, kraje a ČR

Zdroj: ČSÚ a OKpráce (vlastník dat – MPSV ČR); zpracování Centrum pro společenské otázky – SPOT z. s.; mapanezamestnanosti.cz

Pro popis stavu sociálního vyloučení je vypovídající především srovnání podílu **dlouhodobě nezaměstnaných** (evidovaných déle než 12 měsíců) na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání. Při pohledu na statistiku (viz tabulka 8) je patrné, že se v Sokolově daří snižovat podíl dlouhodobě nezaměstnaných. V roce 2016 tvořily dlouhodobě nezaměstnané osoby polovinu celkového počtu nezaměstnaných, zatímco v roce 2020 to byla čtvrtina. Přesto je podíl dlouhodobě nezaměstnaných v Sokolově (1,6 %) vyšší než celorepublikový (0,9 %), krajský (0,9 %) i okresní (1,3 %) průměr.

Tabulka 8: Srovnání podílu dlouhodobě nezaměstnaných v letech 2016-2020

	2016	2018	2019	2020
Počet nezaměstnaných do 12 měsíců (podíl v %)	656 (4,2 %)	482 (3,2 %)	494 (3,3 %)	705 (4,7 %)
Počet nezaměstnaných nad 12 měsíců (podíl v %)	668 (4,3 %)	236 (1,6 %)	182 (1,2 %)	239 (1,6 %)

Zdroj dat: ČSÚ a OKpráce (vlastník dat – MPSV); zpracování Centrum pro společenské otázky – SPOT z. s.; mapanezamestnanosti.cz, zpracování vlastní

Před jakoukoliv interpretací těchto statistik je zapotřebí poznamenat, že odchod z evidence nemusí vždy znamenat nalezení práce. Zároveň se do statistik nepromítá problematika práce na černo a v situaci pandemie covid-19 také např. fakt, že v roce 2020 hned v první vlně pandemie o práci fakticky přišla řada živnostníků, kteří by však museli pozastavit živnostenský list, aby se mohli evidovat na úřadu práce. Pokud by však živnostenský list pozastavili, neměli by nárok na státem vyhlášené kompenzace, proto tak neučinili, nebyli v evidenci úřadu práce a tato skupina se tak do statistik nepromítá, na což poukazují některé výzkumy a statistiky (PAQ Research, 2021; Trlifajová, Chrudimská, 2021).

3.3.5 Zadluženost

Dalším klíčovým indikátorem vypovídajícím o míře sociálního vyloučení je míra zadluženosti obyvatel. Karlovarský kraj je dle dat Exekutorské komory ČR druhým nejzadluženějším krajem v ČR z hlediska podílu osob v exekuci (prvenství dlouhodobě nese Ústecký kraj) - oproti celorepublikovému podílu je v kraji podíl přibližně dvojnásobný a mezi lety 2016 a 2020 se mírně zvyšoval.

Pokud se podíváme na úroveň samotného města Sokolov, je podíl osob exekuci čísla ještě vyšší (viz tabulka níže). **V Sokolově** bylo ke 4.3. 2020 téměř **20 % osob v exekuci** s průměrným počtem 5,6 exekucí na osobu. Oproti roku 2016 došlo ke **zvýšení podílu osob v exekuci** o 2 procentní body. Zatímco na celostátní úrovni se meziročně daří snižovat podíl osob v exekuci, sledovaná lokalita tento trend nenásleduje. Dle statistických údajů počet exekucí stoupl z 3 427 ke konci roku 2016 na 3 828 ke 4. 3. 2020. Mezi osobami v exekuci jsou i děti a mladiství (34 osob), počet osob ve věku 18-29 let s exekucí činil 506 a počet seniorů (65+ let) s exekucí stoupl na 327 oproti 262 ke konci roku 2017.

Tabulka 9: Srovnání podílu osob v exekuci v relevantních územních celcích v letech 2016 a 2020

	2016 (k 31.12.)	2020 (ke 4.3.)	změna
Sokolov	17,56 %	19,61 %	+2,05 p. b.
<i>Celkový počet exekucí</i>	3 427	3 828	+401
<i>Průměrný počet exekucí na osobu</i>	5,8	5,6	-0,2
okres Sokolov	18,33 %	19,40 %	+1,07 p. b.
Karlovarský kraj	15,89 %	16,27 %	+0,38 p. b.
ČR	9,31 %	8,61 %	-0,7 p. b.

Zdroj: Exekutorská komora ČR, zpracování vlastní

Zároveň s tím **nedochází ke zvýšení počtu úspěšně oddlužených osob**. Téměř 20 % obyvatel je postiženo exekucí, ale pouze cca 2 % procházejí procesem oddlužení. V **osobním bankrotu** se v Sokolově v roce 2020 nacházelo 357 osob (viz následující tabulka). Oproti roku 2018 jde o snížení počtu lidí v bankrotu o 47 osob (pokles o necelých 12 %).

Vývoj poměru počtu lidí v bankrotu k počtu těch, kteří mají exekuci, ukazuje, že v Sokolově **za sledované období 2018-2020 procházelo oddlužením přibližně 10 %**. Pro porovnání s celorepublikovým průměrem, v osobním bankrotu bylo v roce 2020 v České republice 115 tisíc osob (1,3 % obyvatel) a srovnání s počtem lidí v exekuci ukázalo, že oddlužením prochází 14 % zadlužených (mapabankrotu.cz, cit. dne 15. 1. 2022).

Tabulka 10: Srovnání podílu osob v osobním bankrotu v letech 2018 a 2020

	2018	2020	změna
Počet osob v osobním bankrotu	404	357	-11,6 % (-47 osob)
Podíl osob v bankrotu	2,08 %	1,84 %	-0,24 p. b.
Osobní bankroty vs. exekuce	10,13 %	9,33 %	-0,8 p. b.

Zdroj: mapabankrotu.cz, zpracování vlastní

3.3.6 Kriminalita

3.3.6.1 Situace v Sokolově

Situace v Sokolově je ovlivněna polohou města jak v rámci ČR, tak v rámci Karlovarského kraje. **Kraj** je dle analýz Karlovarského kraje (Bezpečnostní analýza Koncepce prevence kriminality Karlovarského kraje na léta 2018-2020, 2017) **v oblasti bezpečnosti ovlivněn zejména následujícími fenomény** (tyto fenomény v různé míře ovlivňují i situaci v Sokolově):

- sídelní struktura (vysoký počet sídlišť, průmyslové zóny),
- sociální struktura (multikulturní složení obyvatelstva, silící etnické komunity, vysoký počet trvale usídlených cizinců, migrace obyvatelstva, sociálně vyloučené lokality, rostoucí počet osob ohrožených sociálním vyloučením),
- příhraniční oblast s Německem,
- vysoký turismus, lázeňská činnost (vysoká fluktuace návštěvníků kraje → latentnost a anonymita některé trestné činnosti),
- nedostatek pracovních příležitostí v určitých oblastech,
- sociální vyloučení některých skupin ve společnosti,
- lhostejnost některých občanů k trestné činnosti páchané na veřejnosti,
- množství rekreačních oblastí a chatových osad (v některých obdobích dlouhodoběji opuštěných),
- trestná činnost osob bez přístřeší a pachatelů závislých na návykových látkách,
- vysoký počet recidivistů ve skupině pachatelů trestných činů,
- nedostatečná kontrola způsobu trávení volného času dětí a mládeže ze strany rodičů,
- rostoucí přesun kriminality do kybernetického prostředí.

Dle zmiňované analýzy řadíme **Karlovarský kraj** mezi ty, které jsou **úspěšné v boji s kriminalitou** ve srovnání s ostatními kraji České republiky. **Okres Sokolov** má v rámci kraje

dlouhodobě nejlepší výsledky s **nejnižším počtem spáchaných skutků a nejvyšší objasněností**, která se pohybuje v popředí i v rámci celorepublikového srovnání (Bezpečnostní analýza Koncepce prevence kriminality Karlovarského kraje na léta 2018-2020, 2017).

I samotné město Sokolov, zejm. v rámci územního odboru Sokolov z pohledu Policie ČR, patří mezi města úspěšná v boji s kriminalitou. Pro srovnání, **objasněnost trestných činů** se na celorepublikové úrovni pohybovala v letech 2016-2019 kolem 47 %, zatímco na krajské úrovni v rozmezí 62-68 % a v samotném **Sokolově** to bylo **62-65 %** (mapakriminality.cz, cit. dne 20. 1. 2022).

Tabulka 11: - Kriminalita podle okresů za rok 2019

	Trestné činy		hospodářská kriminalita	obecná kriminalita	z toho			
	celkem	na 1 tis. obyvatel			loupeže	vloupání	znásilnění	vraždy
	Registrované trestné činy							
Karlovarský kraj	5 735	19,5	634	4 118	38	104	25	9
Cheb	1 901	20,8	225	1 344	19	48	3	6
Karlovy Vary	2 318	20,2	262	1 681	9	25	4	2
Sokolov	1 516	17,2	147	1 093	10	31	18	1
	Objasněné trestné činy							
Karlovarský kraj	3 557	12,1	420	2 409	32	49	21	9
Cheb	1 207	13,2	157	784	16	25	2	6
Karlovy Vary	1 343	11,7	152	936	6	11	3	2
Sokolov	1 007	11,4	111	689	10	13	16	1

Zdroj: Policejní prezidium ČR; převzato z TAP města Sokolov pro oblast bezpečnosti a prevence kriminality pro období 2022-2025

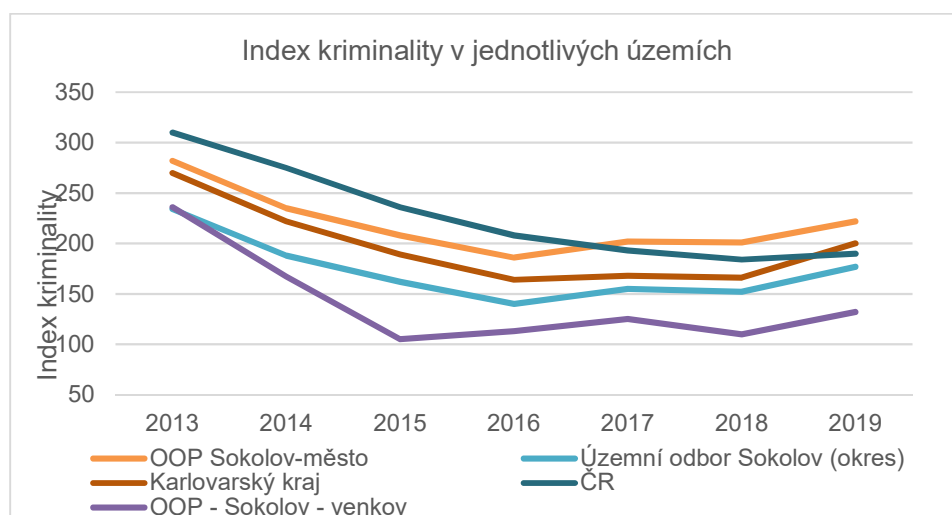
Podle Bezpečnostní analýzy města Sokolov 2020 (Krágl, 2020, str. 9) mezi **kriminogenní faktory** způsobující vznik kriminality na území města patří:

- nárůst počtu osob bez domova na území města,
- vzrůstající nezaměstnanost,
- město je sídlem krajské protialkoholní záchytné stanice,
- vyšší počet recidivujících osob páchajících zejména majetkovou trestnou činností,
- přistěhovalectví sociálně slabých osob z blízkých obcí do města a s tím související jejich nízké právní vědomí,
- nárůst sociálně vyloučených lokalit a fenomén obchodu s chudobou,
- vysoký počet lidí závislých na sociálních dávkách,
- vrůstající vztahové a existenční problémy v rodinách a s tím související nárůst násilí,
- důvěřivost seniorů k nabízeným službám z venkovního komerčního sektoru,

- geograficky nepříznivé vlivy – blízkost hranic s cizinou a s tím spojená páchaná trestná činnost včetně spáchání pod vlivem návykových látek,
- vyšší počet trvale žijících cizinců.

Přehledová mapa kriminality zobrazující vybranou přestupkovou a trestnou činnost (TČ) evidovanou Policií České republiky zároveň uvádí i **index kriminality**, což je počet zjištěných skutků za zvolené období, přepočtený na 10 tisíc obyvatel. Je tak možné ukázat srovnání situace ohledně zaznamenané kriminality na území Obvodního oddělení policie (OOP) Sokolov-město s dalšími vybranými relevantními oblastmi. V rámci provedeného tematického výzkumu (Zpráva z dotazníkového šetření, 2020) byly pro srovnání indexů kriminality vybrány hodnoty za OOP Sokolov-venkov, Územní odbor Sokolov (přibližně dřívější okres Sokolov), Karlovarský kraj a za celou Českou republiku. Výsledky jsou vyobrazeny v následujícím grafu. Vidíme, že trend poklesu nápadu trestné činnosti v Sokolově, charakteristický pro období po roce 2000, se zastavil v roce 2016. Od tohoto roku je patrný mírný nárůst indexu kriminality, který může souviset se změnami v klasifikaci trestných činů Policie ČR⁴. Počínaje rokem 2016 v Sokolově index kriminality soustavně vykazuje vyšší hodnoty než celorepublikový průměr. Hodnota indexu kriminality za období 1-12/2016 v OOP Sokolov byla 185, v ČR 208, zatímco v období 1-12/2019 byla v OOP Sokolov hodnota indexu 222, v ČR to bylo 190 (mapakriminality.cz, cit. dne 20. 1. 2022).

Graf 1: Vývoj indexu kriminality u vybraných vzorků v průběhu let

Zdroj: Tematický výzkum: Zpráva z dotazníkového šetření, 2020, autorský graf

Ze statistiky nápadu trestné činnosti OOP Sokolov-město (viz následující tabulka) uvedené ve Strategii prevence kriminality ve městě Sokolov (Převrátil) je zřejmé, že **v roce 2019 došlo k nárůstu celkové trestné činnosti** páchané na území města Sokolov. Největší podíl na nárůstu trestné činnosti má majetková trestná činnost, a to dlouhodobě.

⁴ Od 1. 2. 2016 byl v rámci PČR zaveden nový systém pro zpracovávání statistik kriminality. Starý systém evidoval v případech spáchání několika trestných činů současně jedním pachatelem pouze ten nejzávažnější z nich. Nový systém již eviduje takové trestné činy všechny (Bezpečnostní analýza Karlovarského kraje, 2017).

Tabulka 12: Statistika nápadu trestné činnosti OOP Sokolov-město – počet trestných činů

	2017	2018	2019*
Celková TČ	518	516	534
Obecná TČ	412	392	363
Násilná TČ	57	61	60
Mravnostní TČ	5	11	5
Majetková TČ	283	248	221
Krádeže vloupáním	54	82	62
Krádeže prosté	155	117	106
Ostatní TČ	67	72	77
Hospodářská TČ	39	57	92

Zdroj: Strategie prevence kriminality ve městě Sokolov 2020-2021, *data k 30. 11. 2019

Co se týká dostupných údajů za rok 2020, dle Bezpečnostní analýzy města Sokolov (Krágl, 2020) byla **v roce 2020 objasněnost územního odboru Sokolov 72,34 % skutků a objasněnost OOP Sokolov 60,87 % skutků**. V teritoriu územního odboru Sokolov z pohledu policejní statistik bylo v roce 2020 spácháno 1 184 trestných činů, z toho v katastru města Sokolova 427 trestných činů. V porovnání s rokem 2019 se **nápad trestné činnosti** (1184 vs. 427) **podstatně snížil**, jak v rámci teritoria územního odboru, tak v rámci OOP Sokolov-město. Velkou měrou se na tomto výsledku dle autora analýzy podílela vládní opatření ohledně covid-19.

Statistika řešených přestupků OOP Sokolov-město dostupná ve zpracované Strategii prevence kriminality ukazuje, že **narůstá počet řešených přestupků**, z 1 867 evidovaných v roce 2017 na 2 705 v roce 2019. Nejvýrazněji rostoucí oblastí jsou dopravní přestupky, jejich počet se od roku 2017 téměř zdvojnásobil – z 827 na 1505 přestupků (narůst počtu přestupků potvrzuje i statistika Městské policie Sokolov).

Znepokojivý je **narůst počtu a podílu mladistvých pachatelů**, kdy za rok 2019 jich bylo 11, zatímco za rok 2017 to byly 3 osoby (viz následující tabulka).

Tabulka 13: Statistika nápadu trestné činnosti OOP Sokolov-město – charakteristika pachatelů trestných činů

	0-14 let	15-17 let	18 a více let	Recidivisté
2017	0	3	386	99
2018	0	5	402	195
2019*	1	11	349	172

Zdroj: Strategie prevence kriminality ve městě Sokolov 2020-2021, *data k 30. 11. 2019

3.3.6.2 Výzkumy zaměřené na oblast bezpečnosti

Průzkumy pocitu bezpečí města Sokolov

Město Sokolov a Městská policie Sokolov jsou zadavateli **průzkumu pocitu bezpečí**, který je realizován opakovaně, naposledy v roce 2018⁵ s odkazem na tvorbu nového Strategického plánu prevence kriminality pro léta 2019-2021 (předchozí sondy byly provedeny v roce 2011 a 2014). Z poslední vlny průzkumu vyplývají následující hlavní zjištění (Chval, 2018):

- **88 %** respondentů v průzkumu uvedlo, že v Sokolově existují **lokality, které považují za nebezpečné**. Za nejnebezpečnější byla označena lokalita kolem nádraží ČD, ČSAD terminálu (73 %), okolí kina Alfa (34 %), Husovy sady (28 %), okolí hřbitova (25 %) a areál Bohemie (23 %). Samostatně byly hodnoceny restaurace, z nichž jako nejproblematictější byla vyhodnocena restaurace Rakev (26 % respondentů ji vidí jako nebezpečnou) a Dukla (24 %).
- **77 %** respondentů uvedlo, že má v těchto místech **strach z určité skupiny obyvatel** (z nich 86 % označilo za nejproblematictější skupinu Romy⁶). Dalšími skupinami, které byly uváděny jako rizikové, jsou drogově závislí (56 %) a osoby pod vlivem alkoholu (48 %). Toto rozložení odpovídá i obavám vyjádřeným v předchozích analýzách.
- **Nejcitlivějším společenským problémem** v Sokolově je dle výsledků průzkumu **obchod s chudobou** (VP⁷ = 4,9). To podle autora analýzy „souvisí pravděpodobně se značně medializovaným problémem v lokalitách kolem nádraží, kina Alfa a sídliště Michal.“ (Chval, 2018, str. 47). Druhým nejvýznamnějším společenským problémem je politická situace a kriminalita (shodně VP = 4,3).
- **Vývoj kriminality** je hodnocen shodně na úrovni města, kraje i celé ČR. Negativní vývoj kriminality v Sokolově uvedlo necelých 36 % respondentů, klesající míru uvádí 22 %. Dlouhodobě **dochází k pozitivnímu posunu**.
- **Strach z protiprávního jednání** – největší strach vyjadřují občané Sokolova z **užívání drog** (VP = 5,1), následuje vandalismus (VP = 4,7) a podvod (VP = 4,4), nejnižší míru znepokojení cítí obyvatelé Sokolova z vraždy (VP = 3,3). Respondenty hodnocený strach z protiprávního jednání neodpovídá míře jeho sociální závažnosti, nýbrž pocitu pravděpodobnosti setkání s konkrétním projevem.
- **Pocit bezpečí v místě bydliště** je dle výsledků **vyšší než vnímání celkové kriminality v Sokolově** a lze jej vyhodnotit jako neutrální. Nebyla prokázána žádná souvislost s mírou strachu a respondenty uváděným místem bydliště. Ve srovnání s předchozími výzkumy došlo k mírnému pozitivnímu posunu.
- Percepce činnosti bezpečnostních složek – **spokojenost s prací a důvěra v PČR je nadprůměrná** – téměř **dvě třetiny** respondentů ji hodnotili kladně. Co se týká **Městské policie Sokolov (MP)**, spokojenost vyjádřila **necelá polovina respondentů**, a i toto hodnocení je lehce nad průměrem.

⁵ Realizace: Gymnázium Sokolov (koordinátorka Mgr. Lenkou Chvalová), velikost souboru N=400, osoby ve věku 15+.

⁶ Vzhledem k rozsahu sondy není možno určit, nakolik je ztotožnění problému s romskou komunitou vyvoláno osobní zkušeností s reálnými činy, nebo pocitem ohrožení, který odráží postoje společnosti vůči Romům.

⁷ Vážený průměr hodnocení na stupnici 1-7.

Občanská anketa na webu Městské policie Sokolov

Mezi další zdroje dat zaměřených na pocit bezpečí patří **anketa dlouhodobě umístěná na městském webu www.bezpecne.sokolov.cz**. Ta sleduje, **v jakých lokalitách se občané Sokolova cítí nejméně bezpečně⁸**.

- Nádraží: 84,9 %
- Husovy sady (zámecký park): 4,9 %
- Tržnice: 1,5 %
- Okolí OD Ural: 3,4
- Obchodní centra: 5,2 %

V souladu s výsledky průzkumu pocitu bezpečí je zřejmé, že **existence a stav sociálně vyloučených lokalit je v Sokolově spojován se zvýšeným pocitem ohrožení občanů**.

Tematický výzkum ASZ zaměřený na zmapování latentní kriminality, pocitu bezpečí a viktimizaci

Agentura zrealizovala v Sokolově v období srpen 2019 až leden 2020 tematický výzkum (Sál et al., 2020), jehož cílem bylo zmapovat latentní kriminalitu, pocit bezpečí a viktimizaci⁹ u **obyvatel bydlících mimo sociálně vyloučené lokality a u obyvatel sociálně vyloučených lokalit Sokolova**. Výzkum významně doplňuje stávající městské a krajské bezpečnostní analýzy. Výzkumu se zúčastnilo 339 respondentů: 147 osob ze SVL, resp. ulic, které se v SVL nacházejí¹⁰ a 192 osob žijících v Sokolově mimo SVL. Respondenti byli vybráni podle sociodemografického klíče, tj. podle věku, genderu a ulice, ve které žijí. Tím bylo dosaženo reprezentativních vzorků pro obě skupiny – běžnou populaci (BP) Sokolova a obyvatele sokolovských ulic ohrožených vyloučením.

Ohledně **vývoje kriminality** byli respondenti **optimističtější v případě kriminality v Sokolově, než tomu byli v případě celé ČR**, tedy že si více respondentů (55 %) myslelo, že se kriminalita v Sokolově snižuje nebo je stejná, než tomu bylo v případě ČR (49 %).

Úroveň **znepokojení mírou kriminality** v Sokolově byla **nejvyšší mezi ženami ze SVL** (VP= 3,7). Naopak nejnižší úroveň znepokojení byla zjištěna u žen z BP (VP = 3,2). Muži z obou skupin se pohybovali blíže průměru. Žádná ze sledovaných skupin nicméně nevykazovala významně odlišnou míru znepokojení.

Tabulka 14: Obecné znepokojení mírou kriminality v Sokolově (vážený průměr¹¹)

Celkem (N=331)	BP muži (N=92)	BP ženy (N=97)	SVL muži (N=69)	SVL ženy (N=73)
3,42	3,50	3,18	3,41	3,67

Zdroj: Tematický výzkum: Zpráva z dotazníkového šetření, 2020.

⁸ Stav k 8. 2. 2022; 325 hlasujících.

⁹ Viktimizace se obvykle definuje jako proces, kdy se potenciální oběť stává obětí reálnou.

¹⁰ Heyrovského, Hornická, Jelínková, Křížikova, Mánesova, Marie Majerové, Nádražní, Pod Háječkem, Slavíčková, Sokolovská, Svatopluka Čecha, Švabinského, U divadla a Závodu míru.

¹¹ Vážený průměr z hodnot na stupnici 1-5 (čím vyšší hodnota, tím horší hodnocení).

Pocit ohrožení při pohybu sám/sama v noci uváděly **častěji ženy ze SVL**, následované ženami z BP. Muži z obou skupin v souhrnu odpovídali pod průměrem celého výzkumu. Z výsledků tak plyne, že gender má pro pocit ohrožení v noci vyšší váhu než místo bydliště.

Tabulka 15: Míra pocitu bezpečí při pohybu sám/sama v noci (vážený průměr)

Celkem (N=322)	BP muži (N=93)	BP ženy (N=89)	SVL muži (N=66)	SVL ženy (N=74)
3,43	3,28	3,52	3,15	3,78

Zdroj: Tematický výzkum: Zpráva z dotazníkového šetření, 2020

Ohledně **důvěry v bezpečnostní složky a radnici** vystupují **ženy z běžné populace** jako **významně optimistické** a mající důvěru ke zkoumaným bezpečnostním složkám (PČR, MP Sokolov, Asistenti prevence kriminality). Ostatní tři skupiny (BP muži, SVL muži, SVL ženy) uváděly průměry obvykle kritičtější. Z bezpečnostních složek se v průměru nejvyšší míře důvěry těší městská policie.

Tabulka 16: Důvěra v bezpečnostní složky a samosprávu (vážený průměr)

	Celkem	BP muži	BP ženy	SVL muži	SVL ženy
PČR	3,11 (N=335)	3,37	2,57	3,30	3,32
MP Sokolov	2,95 (N=332)	3,20	2,56	3,04	3,07
APK	3,15 (N=315)	3,43	2,81	3,22	3,15
Samospráva	2,86 (N=328)	2,99	2,57	2,96	2,97

Zdroj: Tematický výzkum: Zpráva z dotazníkového šetření, 2020

20 % respondentů mělo povědomí o preventivních aktivitách policie na území města Sokolov. Mezi nimi významně vyčnívaly pouze ženy z běžné populace, které takovéto projekty zaznamenaly ve 31 %. **Prevenci kriminality považují za důležitou a nezbytnou** opět **častěji ženy z běžné populace**, zatímco muži z běžné populace jsou k této činnosti nejkritičtější. **SVL populace odpovídala spíše mírně skeptičtěji, než byl průměr vzorku.**

Tabulka 17: Hodnocení prevence kriminality jako důležité a nezbytné

Celkem (N=284)	BP muži (N=84)	BP ženy (N=81)	SVL muži (N=56)	SVL ženy (N=63)
2,85	3,11	2,37	2,89	3,08

Zdroj: Tematický výzkum: Zpráva z dotazníkového šetření, 2020

Šetření v oblasti viktimizace odhalilo přibližný rozsah latentní kriminality. 63 % respondentů uvedlo, že se nikdy nestali obětí žádného trestného činu, tj. **zkušenost s alespoň jednou viktimizací potvrdilo 38 % respondentů** (19 % uvedlo min. 1 zkušenost v posledních 12 měsících a stejný podíl zkušenost starší jednoho roku). **U událostí mladších jednoho roku** je patrný rozdíl mezi SVL a BP populací, kdy **čtvrtina SVL populace** (muži 25 % a ženy 26 %) uvedla, že se **v posledních 12 měsících stali obětí nějakého trestného činu**. V případě běžné populace to bylo pouze 15 % mužů a 11 % žen).

SVL oběti zažívají častěji viktimizace kontaktní, nikoli pouze krádeže, a to včetně závažných skutků vydírání, napadení, sexuálního obtěžování, sexuálního zneužití, domácího

násilí, podvodu, násilí z nenávisti, korupce, vystavení nelegálním drogám a pracovního vykořisťování. SVL oběti se tudíž mnohem častěji fyzicky setkaly s pachatelem trestného činu než oběti z běžné populace. Škodu na zdraví v posledních 12 měsících v důsledku viktimizace neuvedl nikdo z BP, kdežto 12 % SVL respondentů-obětí ano.

Přibližně **70 % viktimizací nebylo hlášeno policii a 45 % ani nejbližším známým či příbuzným.**

3.3.6.3 Prevence kriminality

Město Sokolov **dlouhodobě rozvíjí nabídku aktivit prevence kriminality**, kterou cílí na různé skupiny osob. V Sokolově se vyskytuje řada aktérů, kteří se svou činností podílí na zajišťování bezpečného prostředí a prevenci kriminality. Klíčová je zde aktivita **Městské policie (MP) Sokolov**. Ta rozpracovává a monitoruje rozsáhlý systém prevence, veškeré preventivní aktivity organizuje oddělení prevence kriminality při MP Sokolov. Na území města se dále nachází **Obvodní oddělení Policie ČR Sokolov**. Policie ČR má s městem Sokolov uzavřenou koordinační dohodu v oblasti bezpečnosti a podílí se na projektech samosprávy. V Sokolově je zřízena i **pobočka Probační a mediační služby ČR**. Kromě toho zde působí řada **státních i neziskových organizací**, které aktivně spolupracují v oblasti prevence kriminality:

- Mateřské, základní a střední školy ve městě Sokolov;
- Městský dům kultury v Sokolově;
- Seniorská sdružení a kluby sdružující seniory;
- Policie ČR, Doprávní inspektorát Sokolov;
- Úřad práce ČR, pobočka Sokolov;
- MěÚ Sokolov (výkon sociální práce);
- Pomoc v nouzi, o.p.s.;
- Člověk v tísni, o.p.s.;
- KOTEC o.p.s.;
- Rubikon centrum, z.ú.;
- Český svaz žen;
- Dům sociálních služeb;
- Pedagogicko-psychologická poradna;
- Dům dětí a mládeže Sokolov.

Město Sokolov má aktuálně platnou **Strategii prevence kriminality pro období 2020-2022**, která byla zpracována v souladu Strategií prevence kriminality v České republice pro období 2016-2020¹² (vydanou Ministerstvem vnitra České republiky) a s Konceptí prevence kriminality Karlovarského kraje na léta 2018–2022. Prioritou města zůstává snižování míry trestné činnosti na území města a zvyšování pocitu bezpečí obyvatel města, čehož lze dosáhnout preventivním působením na jednotlivé cílové skupiny¹³. Nástroji k dosažení priorit

¹² Platnost byla usnesením vlády ČR č. 652 ze dne 15. června 2020 prodloužena do roku 2021, resp. do doby přijetí nové Strategie.

¹³ Občané Sokolova celkově, děti předškolního věku, žáci základních a středních škol, ženy, senioři, menšiny, sociálně vyloučení, zdravotně postižení, osoby bez domova, osoby závislé na návykových látkách.

jsou realizované aktivity, resp. dílčí projekty spadající do pátečního projektu **Bezpečné město**. Jednotlivým projektům se věnujeme v dopadové části evaluace, konkrétně v kapitole 5.1.1.

3.3.7 Užívání drog

Drogy jsou v celém Karlovarském kraji snadno dostupné. Počet uživatelů byl v roce 2018 odhadován na 1 500-2 600 osob (TAP, 2021). Aktuální analýza stavu drogové scény a závislostního chování v Karlovarském kraji (Petruželka, 2021, str. 6) uvádí, že *„situace je v oblasti populace lidí užívajících drogy rizikově (LDR) v Karlovarském kraji poměrně stabilní. Nedochází k výrazným výkyvům (nárůstům nebo poklesům) odhadů velikosti a dalších indikátorů této populace (například zdravotních dopadů a drogové kriminality), ač je patrný mírný nárůst zdravotních dopadů. Populace LDR se v Karlovarském kraji skládá převážně z injekčních uživatelů pervitinu (metamfetaminu).“*

Sokolov je podle této analýzy patrně **nejrizikovější oblastí z hlediska populace LDR v rámci Karlovarského kraje**. Situace v Sokolově je spojována se společenským negativním vývojem, který vychází z postupné de-industrializace regionu. Signálem rizikového vývoje je i výskyt mladší populace uživatelů pervitinu. Populace LDR se skládá zejména z nitrožilních **uživatelů pervitinu**. Průměrný věk klientů K-centra se spíše snižuje. Scéna, která byla v předchozí analýze z roku 2017 charakterizovaná jako polootevřená, je nyní popisována jako uzavřenější s trendem k postupnému uzavírání. Co se týče výroby a distribuce pervitinu, tak je zmiňováno stahování vietnamských organizovaných skupin, i když patrně nadále zůstávají důležité. K výrobě pervitinu dochází v bytech a v lesích. Drogy (zejm. pervitin) jsou získávány i pomocí internetu a pošty. Zaznamenáváno je i užívání **marihuany**. Rizikové užívání **alkoholu** je ve vyšší míře zaznamenáváno nejen u osob bez přístřeší, ale i v dalších společenských skupinách. Pro Sokolov je dle studie typické, že ve městě zůstávají uživatelé alkoholu, kteří jsou dovezeni na místní záchytku. V obci pravděpodobně **narůstá závislostní chování mezi mládeží, ale i dětmi do 15 let**. Mezi rizikové lokality ve městě patří ubytovny a okolí ulic Májová, Krušnohorská, Nádražní a Divadelní, dále okolí Tesca a Kauflandu.

Na snižování rizik spojených se závislostním chováním se zaměřují nízkoprahové adiktologické služby, poskytující spektrum intervencí v oblasti snižování rizik spojených se závislostním chováním, mezi něž patří výměna jehel a stříkaček, orientační testování na infekční onemocnění či základní zdravotní ošetření. Dále zajišťují různé formy sociální podpory, případně zprostředkovávají klientům další zdravotní péči. V Sokolově v této oblasti působí organizace **Kotec, o.p.s.**, která zde provozuje **nízkoprahové Kontaktní centrum a Terénní program Sokolovsko**. Výstupy těchto služeb v letech 2017-2020 jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 18: Kotec, o.p.s. - výstupy služeb Kontaktního centra a Terénního programu

	2017	2018	2019	2020
	Kontaktní centrum			
Počet podpořených osob	133	128	110	126
Počet kontaktů	2 194	2 459	1 833	1 793
Počet intervencí	714	664	679	435
Počet přijatých inj.	19 543	21 119	21 098	25 887
Počet vydaných inj. stříkaček	19 991	22 435	údaj není k dispozici	25 974
	Terénní program			
Počet podpořených osob	183	198	267	28
Počet kontaktů	1 401	2 159	3 022	172
Počet intervencí	1 032	1 902	2 018	66
Počet přijatých inj. stříkaček	24 850	31 760	27 256	6 580
Počet vydaných inj. stříkaček	25 193	32 020	27 341	6 858

Zdroj: Kotec, o.p.s. a MP Sokolov

Stejně jako v celém kraji, je v Sokolově patrný nedostatek kapacit v oblasti sociálních služeb komunitního charakteru (krizové či následné péče ve formě např. adiktologické ambulance), zaměřených na pomoc při překonávání závislosti). V Sokolově působí **mediátorka podpory zdraví**, přes kterou se může město v období 2020-2022 zapojit do tzv. Kurzů zdravého životního stylu (pro osoby od 15-65 let osob ohrožených chudobou), v nabídce je osm programů specializujících se na závislosti. V oblasti prevence závislostí a užívání návykových látek lze využít také další aktivity projektu OPZ Státního zdravotního ústavu *Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením*.

3.4 Spolupráce města Sokolov s ASZ

Na základě rozhodnutí Monitorovacího výboru Agentury ze 17. prosince 2015 bylo město Sokolov vybráno ke spolupráci s ASZ a zařazení do KPSVL. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno uzavřením **Memoranda o spolupráci dne 24. 2. 2016**, kde se jednotliví aktéři zavázali k dosažení pozitivní změny v míře vyloučení obyvatel sociálně vyloučeným lokalit a zlepšení kvality soužití mezi všemi obyvateli obce. Podpisem Memoranda došlo k navázání na spolupráci města s Agenturou z let 2012–2014 a k započetí další etapy aktivního přístupu k problematice sociálně vyloučených lokalit, která v minulém období vyústila v řadu projektů. Evaluační zpráva z minulého období (Sociotrendy, 2015) zmiňuje pozitivní dopady opatření v oblasti prevence kriminality, pozitivně byly aktéry hodnoceny i koordinační procesy a zahájení hlubší meziorganizační spolupráce.

Ustanovující schůze plenárního zasedání Lokálního partnerství (LP) Sokolov proběhla **3. března 2016**. Na úvodním zasedání LP došlo současně k **ustanovení tří tematických pracovních skupin (PS)** s cílem vytvářet podklady pro tvorbu strategického plánu a pokrýt otázky sociálního začleňování v maximální možné míře. **PS Bydlení a bezdomovectví** byla na žádost lokálních partnerů svolávána společně s **PS Sociální služby, bezpečnost a zdraví** v pravidelných čtrnáctidenních intervalech. V obdobných intervalech se scházela i **PS Vzdělávání, volný čas a zaměstnanost**, která byla složena zejména z ředitelů školských

zařízení, a tím i směřována primárně na oblast školství. Po dohodě s účastníky jednání 6. června 2016 byla oblast zaměstnanosti přiřazena do gesce PS Sociální služby, bezpečnost a zdraví. Vedle těchto tematických skupin byla ustanovena i **PS Projekty a implementace**, která zahájila svou činnost 30. května 2016 se zaměřením na koordinaci opatření a projektových záměrů. Při sestavování LP i PS bylo přímo navázáno na předchozí spolupráci ASZ s městem Sokolov. Důraz byl kladen na přizvání zástupců samosprávy, státní správy i neziskového sektoru zaměřeného na problematiku sociálního vyloučení a vytvoření širokého fóra pro diskusi o směřování LP, podobu strategického plánu a konkrétní nastavení jednotlivých specifických cílů.

SPSZ byl vytvářen od března do září 2016 za úzké spolupráce lokálního konzultanta ASZ, manažerkou SPSZ města Sokolov, členů místního lokálního partnerství a metodické podpory expertního týmu ASZ. Dokument byl Zastupitelstvem města Sokolov **schválený 8. prosince 2016**. V průběhu plnění SPSZ začaly být patrné změny v lokalitě, které se odehrály od fáze plánování. Z tohoto důvodu bylo přistoupeno k revizi strategického plánu, který by tím lépe odrážel lokální kapacity k řešení problému sociálního vyloučení na území Sokolova. **Druhá revidovaná verze SPSZ schválená v červnu 2017** se týkala zejména zpřesnění znění specifických cílů (2.1, 4.1, 5.1 a 5.3), případně změny u monitorovacích indikátorů. Po projednání se zástupci nositele strategie bylo přistoupeno k rozšíření specifického cíle 1.2, který byl původně explicitně zaměřen na prevenci ztráty bydlení a zabydlování. **V červnu 2018 byla schválena třetí revidovaná verze**. Původní verze strategického plánu počítala zejména s budováním kapacit obce v oblasti sociálního bydlení a dalších investičních projektů. Především vzhledem k nízké motivaci vedení města řešit tuto oblast bydlení bylo přistoupeno k rozšíření okruhu potenciálních aktérů, kteří se můžou podílet na naplňování specifického cíle 1.1 strategického plánu. Díky tomu, že partnerské organizace z neziskového sektoru nevlastní ve většině případů vlastní bytový fond, tak došlo k navýšení plánované alokace u rozšiřování kapacit sociálního bydlení. Na základě zájmu z území byly také dodány specifické cíle zaměřené na budování zázemí sociálních služeb. Přehled změn v obou revidovaných verzích je uveden v úvodu třetí revidované verze SPSZ (SPSZ, 2018, str. 3-4).

SPSZ představuje výchozí strategický dokument pro další dokumenty, které vznikly ve sledovaném období ve spolupráci města Sokolov s Agenturou. Na podkladě participativního strategického plánování v rámci PS Vzdělávání, volný čas a zaměstnanost byl vytvořen **Místní plán inkluze (MPI)**, který byl Zastupitelstvem města Sokolov schválen v červnu 2016 a představuje Přílohu č. 1 SPSZ (ASZ, 2016). V květnu 2018 byl schválen **Místní komunikační plán Sokolov na období 2018-2019**, který představil souhrn aktivit pro podporu procesu sociálního začleňování a zlepšení informovanosti o jeho přínosech. Na něj v květnu 2021 navázal **Místní komunikační plán Sokolov na období 2021-2023** (Dědková, 2021). Posledním vytvořeným strategickým dokumentem je **Tematický akční plán města Sokolov pro oblast bezpečnosti a prevence kriminality pro období 2022-2025**. Zaměřuje se na prevenci sociálně patologických jevů, a to převážně pomocí kombinace města a lokálních aktérů zabývajících se prací s mladými rodinami a s mládeží, s osobami navracejícími se z výkonu trestu odnětí svobody, s předluženými, sociálně slabými občany, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením. Plán doposud nebyl městem schválen.

Během spolupráce s městem Sokolov Agentura zrealizovala řadu výzkumných šetření: v období září až prosinec 2016 byla zpracována **Vstupní analýza**, jejíž hlavním cílem byla deskripce sociálně vyloučených lokalit v Sokolově. Vstupní analýza posloužila jako základní informační materiál pro efektivní spolupráci ASZ, zástupců města Sokolov a dalších aktérů sdružených v lokálním partnerství, byla teoretickým podkladem pro tvorbu SPSZ (Nižňanská,

2016). Ve zhruba stejném období vznikl i tematický průzkum **Bydlení ve městě Sokolov, Analýza sociálně vyloučených lokalit a bezdomovectví se zřetelem na bydlení**. Výzkum rozkryl tzv. boj s chudobou na území města (Jakubec, 2016). V období od srpna 2019 do ledna 2020 byl Agenturou proveden další **tematický průzkum, jehož cílem bylo zmapovat latentní kriminalitu, pocit bezpečí a viktimizaci** u obyvatel žijících v SVL i mimo SVL města Sokolov (Sál et al, 2020). Poslední tematicko-průřezovou studií, realizovanou Agenturou v období květen až srpen 2021 je **Tematický výzkum migrace, Kraslice, Sokolov, Vřesová** (Sál, 2021), jejímž cílem bylo zmapovat situaci obyvatel objektů s vyšší koncentrací osob ohrožených sociálním vyloučením na území zkoumaných obcí a v jejich okolí.

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s ASZ byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny. Východiskem teorie změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Při evaluaci ve městě Sokolov, která probíhala od listopadu 2021 do března 2022, byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **Desk research**
- **Polo-strukturované online rozhovory** s místními institucionálními aktéry
 - Počet rozhovorů: 8 (kombinace individuálních a párových rozhovorů, celkový počet respondentů N=10)
 - Zástupci města Sokolov

- Zástupci Městské policie Sokolov
- Zástupci NNO: Člověk v tísni, o.p.s., KOTEC o.p.s., Pomoc v nouzi, o.p.s., Rubikon centrum, z.ú.

- **Analýza dat:**

- z veřejně přístupných zdrojů (*mapa nezaměstnanosti, mapa exekucí, mapa kriminality, data MPSV, ČSÚ aj.*) a poskytnutých místními aktéry

Z důvodu anonymizace uvádíme u citací jen obecné označení čísla respondenta („rozhovor 1-8“). V průběhu zpracování dat tedy došlo k odstranění přímých identifikátorů, nebo byla data rovnou agregována.

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2017–2019 a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň přihlíží na prosazení změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, které navigují evaluaci, jsou strukturovány takto:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- Vytvořila či přispěla opatření k dosažení dopadů v krátkodobém, střednědobém a případně dlouhodobém horizontu?
- Které partikulární aspekty opatření přispěly k prosazení změn (pozitivních i negativních) v životě osob ohrožených sociálním vyloučením?
- Komu dopady opatření pomohly, jakým způsobem a za jakých okolností?
- Lze realizovaným opatřením připsat dosažené změny?

Adresnost a relevance

- Adresují opatření skutečné potřeby cílové populace osob?
- Byla opatření vhodně nastavena pro to, aby adresovala potřeby osob nejvíce ohrožených sociálním vyloučením?

Konzistence

- Je rozsah opatření z pohledu kapacit služeb konzistentní s potřebami osob ohrožených sociálním vyloučením v dané lokalitě?

Koordinace

- Změnila se koordinace mezi aktéry implementujícími jednotlivá opatření v dané lokalitě?

Udržitelnost

- Jaké jsou hlavní faktory (interní i externí), které pozitivně či negativně ovlivní udržitelnost opatření?

Klíčové otázky, které navigují evaluaci v oblasti hodnocení **LP a podpory obdržené od ASZ**, jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?

- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ? Jak spolupracují?
- Jaké hlavní úsilí nyní vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?
- Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
- Měla jejich spolupráce efekt ve smyslu nových projektů nebo zvýšení kapacity již existujících?
- Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která byla zmíněna již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, které jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejvěrnější obraz stavu lokality.

4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ

Po provedení několika pilotních evaluací se ukázalo, že komplexní evaluace, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření SPSZ, je kapacitně náročná a tato náročnost s velikostí města obvykle stoupá. Zároveň opatření v některých tematických oblastech mají menší rozsah a záběr a jejich vliv na celkovou situaci v dané oblasti je menší a zároveň předvídatelný i bez podrobné evaluace. Proto evaluační tým po diskuzi s řídicím orgánem projektu OPZ přistoupil k tematickému zúžení každé evaluace. **Evaluační zprávy jsou proto zaměřeny na zhodnocení jedné vybrané oblasti definované v SPSZ** na základě tematických oblastí řešených Agenturou pro sociální začleňování. Při výběru této oblasti je přihlédnuto ke specifickým evaluované lokality – rozsah opatření tematické oblasti v dané lokalitě a rozsah naplněných opatření, další plánované zaměření obce v oblasti sociálního začleňování – i k zajištění pestrosti evaluovaných témat napříč lokalitami. Na základě těchto měřítek byla **pro město Sokolov vybrána pro evaluaci oblast Bezpečnost a prevence kriminality** a průřezově se dotýká i **oblasti Sociální vyloučení**, a to vzhledem k přesahu některých aktivit do oblasti prevence kriminality.

Kapitola je věnovaná přehledu plnění cílů SPSZ 2017–2019. Předkládáme přehled sledovaných oblastí dle tematického zúžení. V následujících dvou tabulkách je uvedeno, jak jsou dané cíle SPSZ plněny/splněny a jaké byly/jsou relevantní okolnosti plnění. V oblasti Bezpečnost a prevence kriminality figuruje jeden specifický cíl (v SPSZ byl definován pouze tento jeden) a v oblasti Sociální vyloučení je uvedeno pět specifických cílů (z celkových sedmi), které mají přímou vazbu na sledovaná témata.

Tabulka 19: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení – oblast BEZPEČNOST A PREVENCE KRIMINALITY

Priorita	Navýšení pocitu bezpečí pomocí podpory prevence kriminality a sociálně-patologických jevů
2. Obecný cíl	Do roku 2019 se sníží vážený průměr pocitu bezpečí o 0,3 díky zapojení městské policie.
2.1 Specifický cíl	Do roku 2019 se navýší na 12 počet asistentů prevence kriminality při Městské policii Sokolov (12 účastníků).
2.1.1 Opatření	Příprava projektu asistentů prevence kriminality
2.1.2 Opatření	Realizace projektu asistentů prevence kriminality
2.1.3 Opatření	Evaluace projektu
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Garantem za LP je Městská policie Sokolov. Specifický cíl byl řešen v rámci realizace klíčových aktivit projektu <i>Zapojování osob ze sociálně vyloučených lokalit do práce bezpečnostních složek v Sokolově</i> (CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007579), realizace 1. 1. 2018 - 31. 12. 2020.

Tabulka 20: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení – oblast SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ

Priorita	Zabezpečení adekvátních kapacit sociálních a fakultativních služeb k odstranění překážek vstupu na trh práce
4. Obecný cíl	Do roku 2020 se zapojí minimálně 30 osob do programů na řešení dluhové situace a navyšování finanční gramotnosti a právního povědomí.
4.1 Specifický cíl	Do roku 2020 bude nad rámec základních činností sociální služby OSP zaměřené na řešení dluhové problematiky podpořeno 30 osob v oblastech, které vyžadují vyšší míru právní odbornosti (30 podpořených osob).
4.1.1 Opatření	Příprava projektu na rozšíření kapacity odborného sociálního poradenství
4.1.2 Opatření	Realizace projektu na rozšíření kapacity odborného sociálního poradenství
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Garantem za LP je NNO Pomoc v nouzi, o.p.s. Specifický cíl byl řešen v rámci realizace klíčových aktivit projektu <i>Učíme se být spolu, bez dluhů a násilí</i> (CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007782). Realizace 1. 4. 2018 - 31. 3. 2021 (začátek realizace byl posunut z původního 1. 7. na 1. 4. 2018).
5. Obecný cíl	Do roku 2020 se zapojí minimálně 80 osob do fakultativních služeb ke zlepšení své životní situace.
5.1 Specifický cíl	Do roku 2020 se zapojí 12 rodin do aktivizačních programů při azylových domech na podporu základních rodičovských a sociálních kompetencí (12 účastníků).
5.1.1 Opatření	Příprava projektu aktivizačního programu
5.1.2. Opatření	Realizace projektu aktivizačního programu při azylových domech na podporu základních rodičovských a sociálních kompetencí
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Garantem za LP je NNO Pomoc v nouzi, o.p.s. Specifický cíl byl řešen v rámci realizace klíčových aktivit projektu <i>Učíme se být spolu, bez dluhů a násilí</i> (viz Specifický cíl 4.1)
5.2 Specifický cíl	Do roku 2019 se zapojí 75 osob do podpůrných aktivit nízkoprahového zařízení pro děti a mládež zaměřené na mladé lidi ze sociálně znevýhodněného prostředí (75 podpořených osob).
5.2.1 Opatření	Příprava projektu na podpůrné aktivity
5.2.2 Opatření	Realizace projektu na podpůrné aktivity při registrovaném nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Garantem za LP je NNO Kotec, o.p.s. Specifický cíl byl řešen v rámci realizace klíčových aktivit projektu <i>Poradenské činnosti KOTEC Sokolov</i> (CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007820), realizace 1. 3. 2018 - 28. 2. 2021.

5.3 Specifický cíl	<i>Do roku 2020 se zapojí 10 rodin do programů směřujících k obnově narušených funkcí rodiny a stabilizaci rodiny (10 podpořených osob).</i>
5.3.1 Opatření	<i>Příprava projektu</i>
5.3.2 Opatření	<i>Realizace projektu</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Garantem za LP je NNO Pomoc v nouzi, o.p.s. Specifický cíl byl řešen v rámci realizace klíčových aktivit projektu <i>Učíme se být spolu, bez dluhů a násilí</i> (viz Specifický cíl 4.1)
6. Obecný cíl	<i>Do roku 2019 bude zajištěna rekonstrukce minimálně dvou objektů v sociálně vyloučených lokalitách k vytvoření dostupného a stabilního zázemí pro poskytování sociálních služeb.</i>
6.1 Specifický cíl	<i>Do roku 2019 bude vybudována infrastruktura pro provoz sociálních služeb noclehárny a nízkoprahového denního centra formou rekonstrukce jednoho objektu v blízkosti identifikované sociálně vyloučené lokality (1 zázemí).</i>
6.1.1 Opatření	<i>Příprava investičního projektu na rekonstrukci objektu</i>
6.1.2 Opatření	<i>Realizace rekonstrukce vybraného objektu</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ano	Garantem za LP je město Sokolov. Nízkoprahové denní centrum pro osoby bez přístřeší v Sokolově funguje od 1. září 2018 ve zrekonstruovaných prostorách objektu v ulici Nádražní, kde se současně nachází také noclehárna. Provozovatelem obou sociálních služeb je Pomoc v nouzi, o.p.s. Prostory zrekonstruovala sokolovská radnice, rekonstrukce byla zajištěna z prostředků města Sokolov a IROP (1 684 210 Kč z rozpočtu obce a 3 849 492 Kč z IROP). Maximální okamžitá kapacita denního centra je 16 uživatelů, což je dvojnásobek oproti starým prostorům.

Cíle SPSZ ve sledovaných oblastech byly v rámci KPSVL naplňovány především skrze **tři projekty financované z výzvy 52 OPZ:**

- ***Zapojování osob ze sociálně vyloučených lokalit do práce bezpečnostních složek v Sokolově*** (registrační číslo CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007579), příjemce město Sokolov, realizace 1. 1. 2018 - 31. 12. 2020, celkový rozpočet 11 486 920 Kč
- ***Poradenské činnosti KOTEC Sokolov*** (registrační číslo CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007820), příjemce Kotec, o.p.s., realizace 1. 3. 2018 - 28. 2. 2021, celkový rozpočet 2 286 937 Kč
- ***Učíme se být spolu, bez dluhů a násilí*** (registrační číslo CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007782), příjemce Pomoc v nouzi o.p.s., realizace 1. 4. 2018 - 31. 3. 2021 (začátek realizace byl posunut z původního 1. 7. na 1. 4. 2018), celkový rozpočet 3 469 425 Kč

5 Hlavní zjištění

5.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

V SPSZ 2017-2019 nejsou jednoznačně definovány očekávané dopady nastavených opatření, proto bylo při jejich stanovení vycházeno z analytické části SPSZ. Vzhledem ke skutečnosti, že v rámci KPSVL byly realizovány 3 projekty z OPZ zaměřené na oblast bezpečnosti a prevence kriminality s přesahem do oblasti sociálního vyloučení, byly definovány následující evaluované dopady:

- **Dopad 1: Zvýšení pocitu bezpečí obyvatel města Sokolov**
- **Dopad 2: Stabilizace životní situace osob ohrožených sociálním vyloučením**

Přehledné propojení cílů definovaných v SPSZ, realizovaných opatření a definovaných dopadů je ilustrováno ve schématech 2 a 3.

Schéma 2: Evaluované cíle, opatření a dopady v oblasti BEZPEČNOST A PREVENCE KRIMINALITY – priorita Navýšení pocitu bezpečí pomocí podpory prevence kriminality a sociálně-patologických jevů

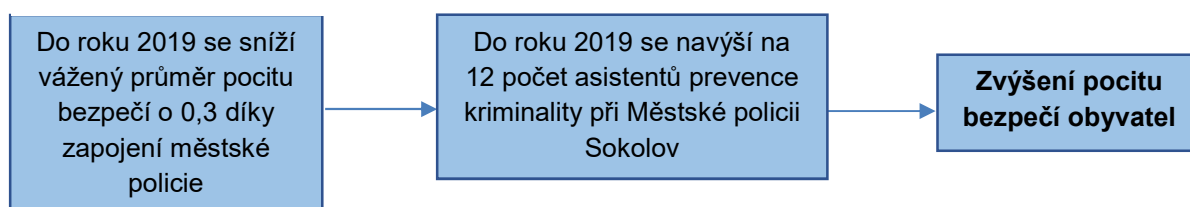
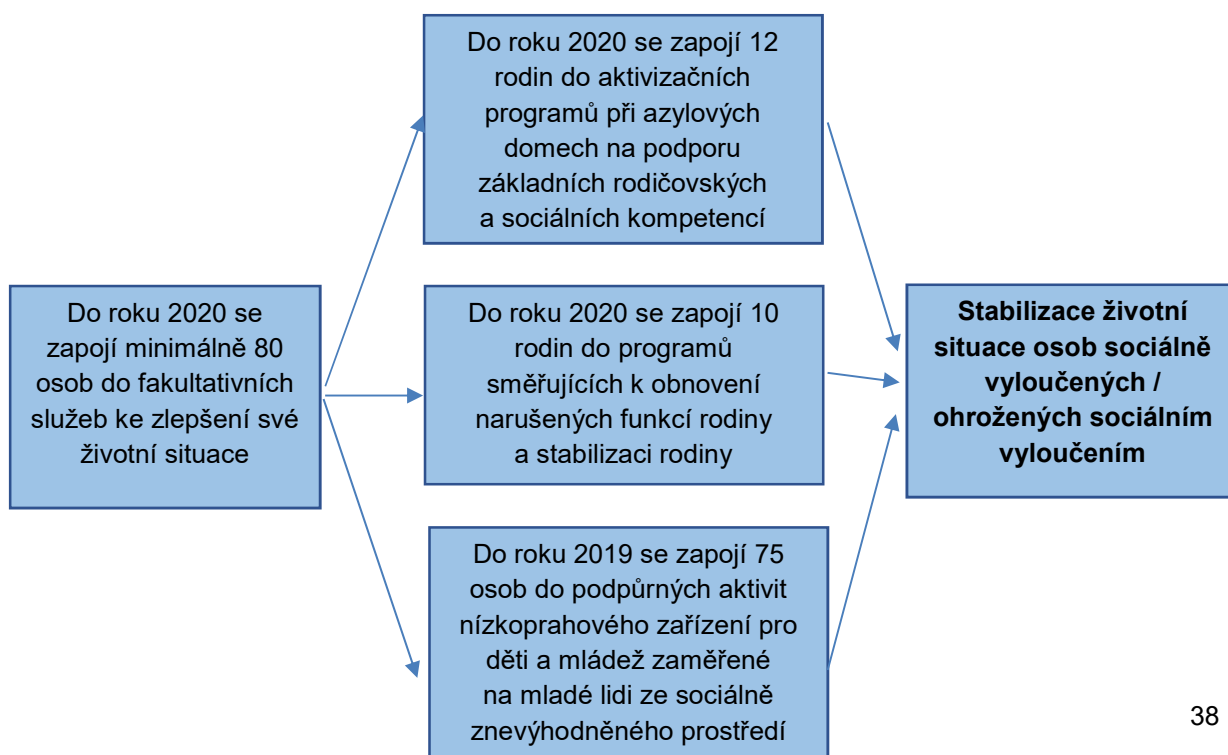

Schéma 3: Vybrané evaluované cíle, opatření a dopady v oblasti SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ – priorita Zabezpečení adekvátních kapacit sociálních a fakultativních služeb k odstranění překážek vstupu na trh práce

5.1.1 Dopad 1: Zvýšení pocitu bezpečí obyvatel města Sokolov

Nejdůležitějším prostředkem pro zlepšení vnímání bezpečí ve městě byl dle specifického cíle pro oblast bezpečnosti a prevence kriminality SPSZ pro období 2017-2019 záměr na **zvýšení počtu asistentů prevence kriminality na 12**. Projekty civilních zaměstnanců samosprávy, tzv. asistentů prevence kriminality, zařazených u obecní policie ve smyslu zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, se ve městě Sokolov realizují na základě dotačních titulů¹⁴ **již od roku 2012** (viz následující přehledová tabulka). Díky asistentům se Sokolov dostal v roce 2012 i do širšího povědomí, protože představoval první město, které asistenta prevence kriminality povýšilo na post městského strážníka. Počet APK postupně narůstal od 4 asistentů v roce 2012 až po 12 asistentů v letech 2018 až 2020. **Po skončení projektu OPZ počet asistentů prevence kriminality poklesl na 8 v roce 2021** a jejich činnost je financovaná z dotací MV a ÚP ČR.

Tabulka 21: Přehled projektů APK

Rok	Název projektu	Dotace	Realizace	Počet APK
2012	Asistenti prevence kriminality, vzdělávání strážníků MP a policistů PČR	MV ČR	1.5.-31.12. 2012	4
2013	Asistenti prevence kriminality, Profesní příprava vybraných strážníků MP, policistů PČR, asistentů PK	MV ČR	1.1.-31.12. 2013	4
2014	Sokolov – Asistenti prevence kriminality	MV ČR	1.1.-31.5. a 1.7.-31.8. 2014 (2. kolo)	6
2014-2015	Asistenti prevence kriminality II.	MV ČR	1.9. 2014-31.10. 2015	6
2015	Asistenti prevence kriminality	MV ČR	1.11.- 31.12. 2015	4
	OPP Asistenti prevence kriminality	ÚP ČR	1.7.-31.12. 2015	2
2016	OPP Asistenti prevence kriminality	ÚP ČR	1.1.-30.06. 2016 (od 1.7. 2016-31.1. 2017 prodlouženo pro 1 APK)	2
	VPP – Asistent prevence kriminality	ÚP ČR	1.7.-31.12. 2016 1.7.-31.12. 2016 1.7.-31.12. 2016	3 (denní) 4 (směnnost) 2
	VPP – Asistent prevence kriminality	ÚP ČR	1.1.-31.12. 2017 1.2.-31.12. 2017 1.1.-31.12. 2017 1.9.-31.12. 2017	3 (denní) 1 (denní) 4 (směnnost) 2 (denní)

¹⁴ Dotační tituly Ministerstva vnitra (MV) ČR, Úřadu práce (ÚP) ČR a MPSV.

2018-2020	Zapojování osob ze sociálně vyloučených lokalit do práce bezpečnostních složek v Sokolově	MPSV ČR	1.1. 2018-21.12. 2020	12
-----------	---	---------	-----------------------	----

Zdroj: MP Sokolov

Dle zástupce MP Sokolov: „I přes vysokou objasněnost trestných činů, neustále přetrvává v občanech emočních strach z kriminality ze sociálně vyloučených lokalit. Paradoxně právě v těchto lokalitách je nápad trestných činů a přestupků velmi malý. Z hlediska přijatých oznámení od občanů na protiprávní jednání z těchto částí města je možné konstatovat, že počet oznámení je meziročně nižší. Institut APK vytváří v občanech pocit funkčního nástroje, neboť se v mnoha případech stává, že se při svých oznámeních dožadují vyslání přímo pracovníků, kteří jsou zařazeni na pozici APK. Navíc APK vytváří funkční spojnici mezi romskou komunitou v SVL a v rizikových oblastech města, díky které je možné v mnoha případech předcházet protiprávním jednáním a zejména neprodleně řešit nastalé excesy. Lze hovořit o celém spektru problémů, související nejen s problematikou protiprávních jednání, ale i záležitostí týkajících se čistoty a pořádku na veřejných prostranstvích právě v těchto lokalitách¹⁵.“

Zřízením nových míst v rámci projektu OPZ **Zapojování osob ze sociálně vyloučených lokalit do práce bezpečnostních složek v Sokolově** (CZ.03.2.60/0.0/0.0/16_052/0007579), který byl realizován **od 1. ledna 2018 do 31. prosince 2020**, byla navýšena přítomnost asistentů přímo v lokalitách, kde přispívali ke snižování výskytu protiprávního jednání, ale též k mírnění případných konfliktů a napomáhání místním obyvatelům při zvládání nenadálých životních situací:

„Největší problém tady tvoří lidé, kteří přišli odjinud a de facto se dostávají do kolize s těmi starousedlíky, který tady žijí už několik let, třeba desítky let, jsou tu celé generace, takže ta situace je velmi vyhrocená, zejména v některých oblastech.“ (rozhovor č. 5)

12 asistentů pracovalo ve směnném provozu po 6 lidech. Měli svěřené své okrsky, za které ručili svou osobní zodpovědností. Byli v bezprostředním a přímém **kontaktu se strážníky či policisty**, pokud v určených lokalitách řešili porušení zákona. Aktivní **spolupráce s nimi byla také v sociální neziskové oblasti, na školách, při dohlížení na veřejný pořádek ve městě** (ve spolupráci se sokolovskými technickými službami SOTES Sokolov, s.r.o.) a dalšími institucemi. Mentorem APK byl strážník městské policie.

V rámci své činnosti se APK podílejí zejména na těchto činnostech související s bezpečností a veřejným pořádkem:

- pěší hlídky zejména v sociálně vyloučených lokalitách,
- dohled na místech zvýšeného výskytu kriminálně závadových osob (KZO) a v okolí škol,
- dohled na Úřadu práce Sokolov a v jeho okolí,
- dohled a kontroly nemocnice, nádraží, parků, kde se zdržují bezdomovci a osoby z řad KZO,

¹⁵ I tento aspekt velmi významně ovlivňuje vnímání občanů z pohledu pocitu bezpečí a vytváří v nich obavy z kriminality a označování určitých částí města jako oblastí, kde se domnívají, že není bezpečno.

- intervence v problémových romských rodinách (spolupráce se školkami a školami, řešení záškoláctví),
- dohled a kontrola dodržování opatření v rámci Covid-19, kontrola dodržování pravidel chování v obcích v době omezení volného pohybu osob, nošení roušek na veřejnosti přístupných místech, institucích (např. úřad práce, nemocnice, nádraží).

Zástupci MP Sokolov hodnotí působení asistentů prevence kriminality pozitivně, mj. protože jsou obyvateli vyloučených lokalit vnímáni jinak než standardní represivní složky, a díky tomu dokážou řadu situací a problémů spojených např. s nepořádkem, záškoláctvím dětí řešit efektivně:

„Oni působí tak, aby ty lidi neházeli odpadky z okna, aby si uklízeli, aby to sypali do košů...když tam přijde policajt nebo strážník, tak to je jako červené hadr na bejka, špatně. Když oni přesvědčí někoho: heleďte, tohle je špatně, já tam dělám, nedělejte mi ostudu. Nebo ty děti: pojdte, vemem je do školy.“

V kapitole 3.3.6 věnované vývoji kriminality a její aktuální situaci v Sokolově již byly uvedeny základní výsledky průzkumů pocitu bezpečí, které v letech 2011, 2014 a 2018 realizovala Městská policie Sokolov, a v roce 2020 na ně navázal i tematický výzkum realizovaný Agenturou. Pro hodnocení dopadu opatření, jehož cílem bylo do roku 2019 snížit vážený průměr pocitu bezpečí o 0,3 díky zapojení městské policie, tedy můžeme využít dostupné kvantitativní ukazatele: **pocit bezpečí¹⁶ sokolovských občanů se v posledních letech soustavně zlepšuje**, a to v souladu s celorepublikovým trendem¹⁷. V roce 2014 činil 4,14, v roce 2018 činil 3,82 a v roce 2020 3,42 (viz následující tabulka). **Indikativní zlepšení mezi roky 2018 a 2020 činí 0,4 bodu** (Chval, 2018, Sál et al., 2020) a cíl definovaný v SPSZ lze považovat za dosažený.

Tabulka 22: Vnímání pocitu bezpečí v Sokolově

2011	2014	2018	2020
4,01	4,14	3,82	3,42

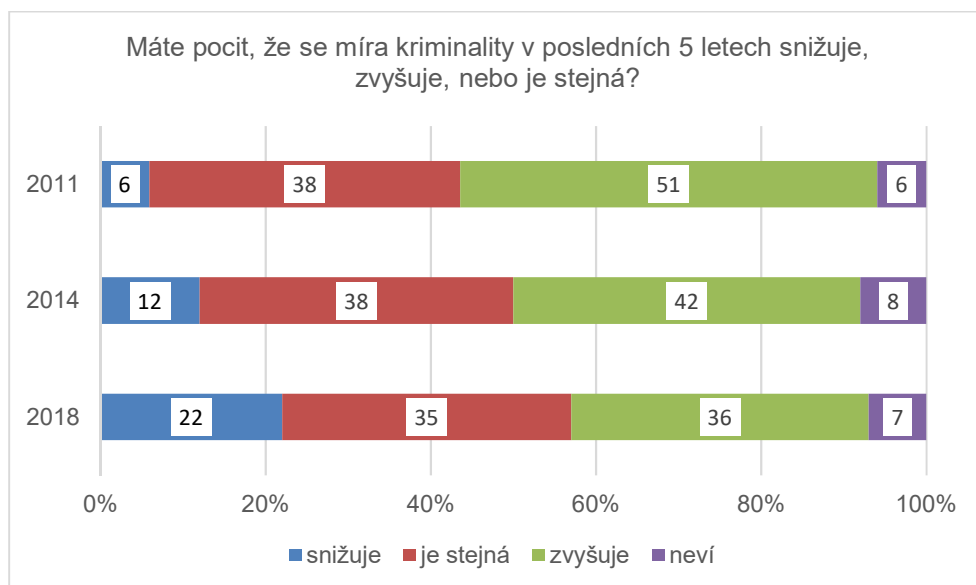
Zdroje: Tematický výzkum: Zpráva z dotazníkového šetření, 2020 a Průzkum pocitu bezpečí občanů města Sokolova, 2018

V následujícím textu uvádíme další z výsledků průzkumů pocitu bezpečí v Sokolově, kterými lze v kontextu evaluace hodnotit dopad realizovaného opatření. Porovnáme-li výsledky průzkumů pocitu bezpečí městské policie umožňující meziroční srovnání (2011, 2014 a 2018) **vnímání vývoje kriminality v Sokolově**, lze konstatovat pozitivní vývoj (viz následující graf). Zatímco v analýze v roce 2011 vnímala o více než polovina (51 %) respondentů vývoj kriminality jako rostoucí, v roce 2018 byl již podíl takových odpovědí výrazně nižší (36 %). **Na více než jednu pětinu (22 %) pak vzrostl počet těch, kteří označili vývoj kriminality jako klesající, což je oproti předchozímu průzkumu (r. 2014) nárůst téměř dvojnásobný.**

¹⁶ Vyjádřený hodnotou váženého průměru na pětistupňové škále; čím nižší hodnota, tím vyšší pocit bezpečí.

¹⁷ V roce 2002 se cítilo bezpečně 75 % obyvatel ČR, v roce 2015 pak 83 % (TAP, 2021).

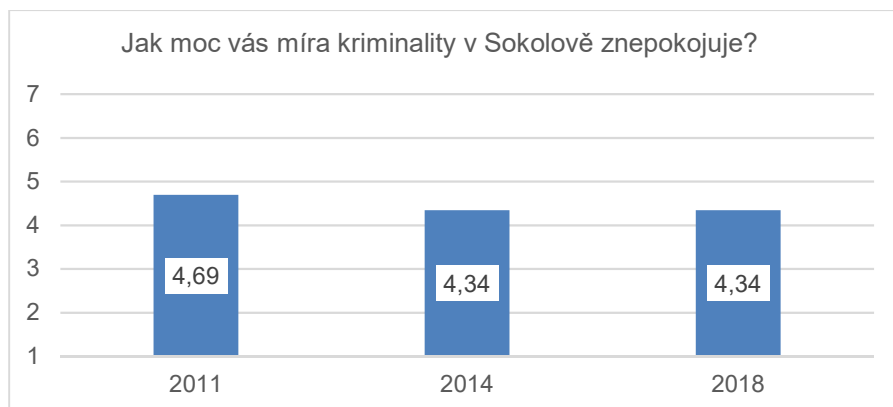
Graf 2: Vnímání vývoje kriminality v Sokolově

Zdroj: Průzkum pocitu bezpečí občanů města Sokolova, 2018

Následující graf zachycuje meziroční srovnání míry znepokojení kriminalitou v Sokolově. **V roce 2011 byla kriminalita v Sokolově vnímána jako znepokojivější než v průzkumech následujících.** Zjištěná míra znepokojení v roce 2014 a 2018 je na stejné úrovni, dosahuje průměrné hodnoty 4,34 (ze 7,0 možných, tj. stále zůstává nadprůměrná).

Graf 3: Znepokojení kriminalitou v Sokolově¹⁸ (vážený průměr)

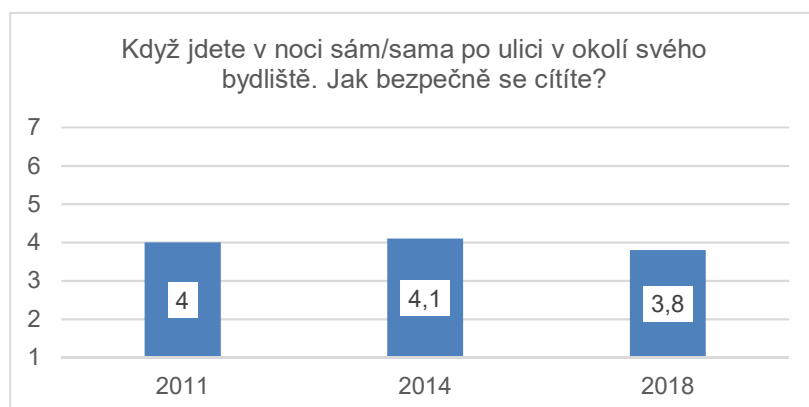

Zdroj: Průzkum pocitu bezpečí občanů města Sokolova, 2018.

¹⁸ Odpovědi na stupnici 1-7, kdy 1 znamená "vůbec mě znepokojuje" a 7 "velmi mě znepokojuje".

Co se týká **pocitu bezpečí v okolí bydliště**, celkové **vnímání rizikovosti** v roce 2018 od minulých hodnocení **mírně kleslo**.

Graf 4: Vnímání pocitu bezpečí v okolí bydliště¹⁹ (vážený průměr)

Zdroj: Průzkum pocitu bezpečí občanů města Sokolova, 2018

Na následujícím obrázku je uveden výčet skupin obyvatel, u kterých respondenti v průzkumech pocitu bezpečí vyjádřili svou obavu (skupiny obyvatel jsou seřazeny podle počtu výskytů kladných odpovědí). Shodně s předchozími průzkumy jsou v šetření za rok 2018 **nejobávanější skupinou Romové**. Rovněž na druhém až čtvrtém místě jsou shodně **drogově závislí, opilci a bezdomovci**, pouze se v předchozích průzkumech měnilo u těchto skupin pořadí – u všech třech zmiňovaných skupin se však oproti předchozím průzkumům zvýšil počet výskytů v absolutním čísle. Zejména z drogově závislých a z bezdomovců lze zaznamenat u obyvatel Sokolova dlouhodobý nárůst obav.

Obrázek 7: Strach z jednotlivých skupin obyvatel

	2018		2014		2011	
Romové	266	66,50 %	304	76,00 %	272	65,38 %
drogově závislí	174	43,50 %	119	29,75 %	67	16,11 %
opilci	149	37,25 %	131	32,75 %	60	14,42 %
bezdomovci	129	32,25 %	81	20,25 %	62	14,90 %
trestané osoby	64	16,00 %	57	14,25 %	15	3,61 %
party teenagerů	59	14,75 %	79	19,75 %	19	4,57 %
duševně nemocní	47	11,75 %	29	7,25 %	5	1,20 %
muslimové	33	8,25 %	37	9,25 %	4	0,96 %
organizovaný zločin	25	6,25 %	37	9,25 %	9	2,16 %
Vietnamci	23	5,75 %	14	3,50 %	8	1,92 %
pravicoví extremisté	12	3,00 %	12	3,00 %	16	3,85 %
levicoví extremisté	9	2,25 %	6	1,50 %	15	3,61 %
občané býv. Jugoslávie	7	1,75 %	8	2,00 %	3	0,72 %
občané býv. SSSR	5	1,25 %	25	6,25 %	31	7,45 %

Zdroj: Průzkum pocitu bezpečí občanů města Sokolova, 2018

Jako **nejproblematictější projev porušování veřejného pořádku** se dle průzkumu pocitu bezpečí jeví **prodej drog** (ten však nebyl v předchozích vlnách šetřen). Ve srovnání s předchozími analýzami **posílilo vnímání problému v podobě prodeje alkoholu mladistvým, bezdomovectví a rušení nočního klidu**.

¹⁹ Odpovědi na stupnici 1–7, kdy 1 znamená „cítím se velmi bezpečně“ a 7 „vůbec se necítím bezpečně“.

Obrázek 8: Projevy porušování veřejného pořádku²⁰

	2018	2014	2011
prodej drog	5,46		
prodej alkoholu a cigaret mladistvým	4,90	4,15	4,15
volné pobíhání psů, neodklizení psích exkrementů	4,62	4,09	5,15
vandalismus	4,58	4,54	5,34
bezdomovectví ²⁰	4,33	3,99	3,27
znečištění veřejného prostranství	4,33	3,87	4,87
přestupky proti majetku (drobné krádeže)	4,08	4,15	4,42
rušení nočního klidu	4,04	3,32	3,63
neoprávněné zakládání skládek	4,03	3,62	3,93
porušování dopravních předpisů	3,87	3,68	4,09
vzbuzování veřejného pohoršení (např. pití alkoholu na veřejnosti)	3,62	3,36	3,78
protiprávní jednání směřující proti občanskému soužití	3,57	3,44	3,07
sprejerství	3,17	3,26	4,33

Zdroj: Průzkum pocitu bezpečí občanů města Sokolova, 2018

V souvislosti s měřeným dopadem realizovaného opatření zmiňme, že se v Sokolově dlouhodobě realizují další aktivity prevence kriminality spadající pod páteří projekt Bezpečné město²¹ a pozitivní dopad opatření na vnímání pocitu bezpečí logicky nelze přičítat pouze projektu asistentů prevence kriminality.

Shrnutí dopadu 1:

Z výsledků doposud provedených průzkumů pocitu bezpečí, které umožňují porovnat situaci mezi lety 2011, 2014, 2018 a 2020, lze konstatovat pozitivní vývoj. **Pocit bezpečí obyvatel Sokolova se v posledních letech soustavně zlepšuje.** V roce 2014 měl vážený průměr hodnotu 4,14, v roce 2018 činil 3,82 a v roce 2020 3,42 (možný rozsah hodnot je 1,0-5,0 s tím, že čím nižší je hodnota, tím vyšší je pocit bezpečí). **Indikativní zlepšení mezi roky 2018 a 2020** – které nás pro účely evaluace zajímají primárně – činí 0,4 bodu. **Cíl definovaný v SPSZ, tj. do roku 2019 snížit vážený průměr pocitu bezpečí o 0,3, lze považovat za dosažený.**

Mezi osvědčené nástroje prevence kriminality a zvyšování pocitu bezpečí obyvatel Sokolova patří institut asistentů prevence kriminality, který v Sokolově existuje již od roku 2012. Ve vazbě na SPSZ 2017-2019 byla prostřednictvím projektu financovaného z OPZ s názvem **Zapojování osob ze sociálně vyloučených lokalit do práce bezpečnostních složek v Sokolově** dále posílena jejich činnost – v období **od 1. ledna 2018 do 31. prosince 2020 bylo v Sokolově 12 asistentů prevence kriminality**, tj. oproti předchozím letům byl jejich počet navýšen (po dobu tříletého období realizace projektu). Asistenti jsou tzv. spojovacím mostem mezi lidmi ze sociálně vyloučeného prostředí a městem, chodí do problémových lokalit, kde zmírňují případné napětí, dochází i do rodin, jejichž dítě opakovaně nepříjde bez omluvy do školy, tj. napomáhají řešit problémy se záškoláctvím.

Dlouhodobě patří projekt APK mezi aktivity spadající pod **páteří projekt Bezpečné město**, který obsahuje řadu dalších úspěšných programů/projektů a **zvýšení pocitu bezpečí tedy**

²⁰ Znění otázky: Do jaké míry považujete následující projevy porušování veřejného pořádku v Sokolově za problém? Odpovědi na stupnici 1–7, kdy 1 znamená „vůbec nepovažuji za problém“ a 7 „považuji za velký problém“.

²¹ Projekt realizovaný od roku 2010, zaměřený na zvyšování pocitu bezpečí obyvatel města, založený na úzké spolupráci samosprávy, městské policie a Policie ČR. Spadá pod něj řada dílčích aktivit a projektů, více viz www.bezpecnemesto.info.

nelze přičítat pouze projektu APK, ale celému systému prevence kriminality, jehož hlavním nositelem je Městská policie Sokolov a podílí se na něm řada dalších subjektů včetně NNO.

5.1.2 Dopad 2: Stabilizace životní situace osob ohrožených sociálním vyloučením

Prevence kriminality a rizikového chování úzce souvisí s tématem sociální prevence, která má **potenciál odstraňovat kriminogenní faktory, tj. mívá hlubší dopad než situační prevence**, jejímž příkladem je působení APK, popsané v předchozí kapitole.

Podle Ministerstva vnitra ČR „sociální prevence představuje aktivity ovlivňující proces socializace a sociální integrace a aktivity zaměřené na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové příčiny páchání trestné činnosti“ (web MV ČR). Z tohoto důvodu byly do evaluace okrajově zařazeny i opatření vyplývající ze specifických cílů 5.1, 5.2. a 5.3 pro oblast Sociální vyloučení SPSZ.

Uvedené cíle byly v Sokolově plněny prostřednictvím dvou opatření realizovaných dvěma NNO v rámci projektů OPZ.

Projekt **Učíme se být spolu, bez dluhů a násilí** byl realizován organizací **Pomoc v nouzi o.p.s.**, a to v období 1. 4. 2018 - 31. 3. 2021. Projekt byl primárně **zaměřený na rodiny s dětmi z vyloučených lokalit** Sokolova a jeho okolí. Aktivity byly zaměřeny na **prevenci nepříznivých sociálních jevů**, jako je **narušená funkce rodin, zadlužení nebo domácí násilí**. Aktivity projektu si kladly za úkol na zástupce cílové skupiny preventivně působit tak, aby účastníci projektu dostali co nejvíce kompetencí, dovedností a znalostí, které povedou ke stabilizaci jejich rodin i jich samých a jejich většímu uplatnění na trhu práce. Zapojené rodiny byly podporovány terapeuty, sociálními pracovníky, právníkem a pedagogy. Projekt měl tři hlavní aktivity:

1. Aktivizační a motivační programy a nácvikové činnosti pro rodiny s dětmi na podporu rodičovských kompetencí

Náplní aktivity bylo připravovat děti do školy, motivovat je k lepšímu využívání času i svých kapacit, učit je nové a zajímavé dovednosti, které jim pomohou nejen zlepšit vztahy v rodině, ale například se lépe uplatnit ve společnosti (práce s počítačem, dovednosti v zahradě, vaření nebo různé kreativní činnosti).

2. Práce s rodinou za účelem obnovení narušených funkcí rodiny za účelem stabilizace rodiny.

V rámci aktivity byly zajištěny činnosti, za pomoci kterých byly rodiny zasažené domácím násilím provázeny v dalším procesu po celou dobu řešení problematiky (např. směřování k rozvodu nebo terapii). Byl zajištěn pravidelnější kontakt s rodinami a prostřednictvím mediace celé rodiny se s rodinou pracovalo, například až do rozchodu rodičů. Cílem bylo udržení takových vztahů v rodině, aby nedocházelo k domácímu násilí do vyřešení rodinné situace. Tato aktivita byla rovněž prevencí před opakováním násilného chování.

3. Řešení dluhové problematiky vyžadující specifické právní řešení²².

Aktivita díky pozici právníka/advokáta řešila složitější případy předlužení a dalších problémů rodin i jednotlivců, které s touto problematikou souvisí. Jedná se kromě řešení insolventní například také o řešení případů v oblasti trestního, rodinného a pracovního práva. V této

²² Vzhledem k tomu, že aktivita spadá primárně do dluhové problematiky, dále se jí v evaluaci nevěnujeme.

souvislosti bude právník pomáhal řešit i smluvní vztahy v oblasti bydlení, řešení dluhů za bydlení, bankovní produkty (běžný účet, úvěrové produkty bank, spořicí účet), mimo jiné ty, které souvisí se společným jměním rozvádějících se / rozvedených manželů a jeho různými režimy, se spory v péči o děti apod.

Pro představu o konkrétní náplni aktivizačních a motivačních programů pro rodiny s dětmi (viz aktivita 1) uvádíme několik ilustrujících příkladů aktivit z roku 2019 (dle webu Učíme se být spolu):

- **Terapeutický víkend na Rotavě:** účast čtyř rodin na terapeutickém víkendu na Rotavě v objektu Sluníčko. Děti s rodiči trávily čas terapeutickými činnostmi v lese a uvnitř objektu. Rodiče i děti byli zapojeni do pracovních činností v rámci vaření. Rodiče si osvojili kompetence s ohledem na ekonomické vaření z dostupných potravin. Při těchto činnostech docházelo k významnému rozvoji rodinných vztahů v pozitivním slova smyslu, ke zvyšování rodičovských kompetencí, a to s ohledem na to, že při těchto terapeutických činnostech dochází k výrazným vazbám mezi rodiči a dětmi. Jako pomůcky sloužily například společenské hry, ve kterých se uplatnila kooperace celé rodiny. Děti společně s rodiči hrály společenské hry, malovaly na tašky a hrnečky, vyráběly obrázky z korálků.
- **Letní aktivity:** série aktivit, během kterých rodiče poznávali možnosti, jak trávit volný čas s dětmi a posilovat tím rodičovské kompetence. Společně absolvovali cestu za pokladem v okolí Azylového domu, prošli si zajímavá místa Kynšperku nad Ohří – do stopovačky se zapojili rodiče s dětmi, mohli se tak naučit, jak s dětmi trávit čas venku a procházky udělat zajímavé. Došlo k posilování vztahů mezi rodinami. Děti měly možnost využít malování na obličej, do kterého se zapojily také společně s rodiči. Další aktivitou byla návštěva stájí v Kynšperku, součástí bylo povídání o péči spojenou s koňmi (včetně aktivního zapojení), krmení koní, jízda na koních. Ke stmelení rodičů s dětmi došlo i během sjíždění řeky Ohře na raftech, v rámci kterého proběhlo učení vzájemné spolupráce formou zážitku.
- **Výlet do zooparku v Chomutově:** rodiče se naučili, jak trávit s dětmi čas ve vlaku formou jednoduchých her, jaké připravit vhodné svačiny na celodenní výlet, dále chování v ZOO, možnost využití slev ve vlaku i v ZOO, aktivity v ZOO, informace o zvířatech či základy geocachingu.
- **Akce na zahradě:** aktivity a práce na zahradě u Azylového domu v Sokolově. Terapeuti společně s rodinami při společných aktivitách sekali trávu, zasazovali rostliny, pleli, kompostovali, zalévali rostliny a sklízeli plodiny. Ruku k dílu přidaly také děti, které si společně s rodiči zahrály na zahradě aktivity směřující k rozvoji rodinných kompetencí.

Dle vyjádření realizátora projektu můžeme konstatovat, že se díky realizovaným aktivitám **podařilo zvýšit rodičovské kompetence** zapojených osob žijících v sociálním vyloučení nebo ohrožených sociálním vyloučením.

Realizátorem druhého projektu s názvem **Poradenské činnosti Kotec Sokolov** byla v období **1. 3. 2018 až 28. 2. 2021** organizace **Kotec, o.p.s.** Projekt řešil nedostatek poradenských aktivit ve městě Sokolov, především pro obyvatele sociálně vyloučených lokalit kolem ulic Sokolovská, Marie Majerové, Švabinského a Závodu Míru (sídliště Michal). Do projektu bylo během jeho trvání zapojeno do klíčových aktivit 76 osob, především mladých lidí ze sociálně

znevýhodněného prostředí, z toho 30 bylo anonymních klientů a 46 neanonymních.

Projekt byl zaměřen na poskytování adiktologického poradenství pro osoby užívající drogy, alkohol či osoby rizikové z hlediska nelátkových závislostí. Dále byly v projektu nabízeny odborné psychiatrické, diagnostické a terapeutické činnosti.

Podle zástupce organizace byl realizovaný projekt, označovaný jako pilotní, **úspěšný, a na základě něj došlo k registraci ambulance následné péče** provozované organizací, a to do sítě sociálních služeb. Kapacita ambulance je po necelém roce fungování naplněná a pro další období bude organizace prosazovat posílení kapacity pro ambulantní práci v rozsahu jednoho úvazku v rámci podpory abstinujícím osobám.

Shrnutí dopadu 2:

Na úrovni dopadu opatření zaměřených na rodiny s dětmi z vyloučených lokalit Sokolova v oblasti prevence nepříznivých sociálních jevů (narušená funkce rodin, zadlužení, domácí násilí) došlo podle realizátora dotčeného projektu (Pomoc v nouzi, o.p.s.) **k posílení rodičovských kompetencí** podpořených osob, resp. rodin. V oblasti zlepšení dostupnosti podpory pro řešení specifických potřeb osob (zejm. mladých) ze sociálně vyloučených lokalit lze podle výpovědi realizátora (Kotec, o.p.s.) považovat pilotní **adiktologický poradenský a motivační program** pro osoby užívající drogy, alkohol či osoby rizikové z hlediska nelátkových závislostí za úspěšný. Na základě něj Kotec požádal o registraci ambulance následné péče do sítě sociálních služeb a pro další období je zřetelný potenciál pro posílení její kapacity.

Co se týká dopadu realizovaných opatření je zapotřebí zmínit, že zásadním limitem při měření dopadů je absence šetření na úrovni a dostupnosti dat souvisejících s úspěšností zejména v oblasti obnovení narušených funkcí rodiny za účelem stabilizace rodiny. To neumožňuje lépe situaci analyzovat, ani triangulovat získaná data a plnohodnotně potvrdit závěry.

5.2 Naplňování cílů KPSVL

Kapitola popíše přínosy spolupráce s ASZ pro samotné lokální partnerství. V předchozích kapitolách jsme se více zaměřovali na dopady na osoby sociálně vyloučené a osoby ohrožené sociálním vyloučením, kteří jsou však pro ASZ sekundární cílovou skupinou (práce ASZ na ně nemá přímý vliv, pouze zprostředkovaný). Primární cílovou skupinou jsou pro ASZ institucionální aktéři, se kterými přímo pracuje, a na které má přímý vliv. Kritéria hodnocení partnerství odvozujeme zejména z metodiky KPSVL.

Příprava SPSZ a následná podpora při realizaci aktivit a opatření je základním a klíčovým východiskem KPSVL, proto v rámci evaluace SPSZ hodnotíme také naplňování cílů KPSVL, které jsou v Metodice KPSVL definovány jako „*zajištění adresnosti, koordinace, konzistence a synergie místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF*“ (ASZ, 2016, str. 6). Na základě cílů KPSVL se následující část evaluační zprávy zaměří na ověření, zda a do jaké míry realizace definovaných opatření splňuje očekávané parametry – adresnost, koordinace, konzistence, synergie. K nim přidáváme také udržitelnost jako parametr, který je podmínkou pro dlouhodobé naplňování cílů KPSVL.

5.2.1 Adresnost a relevance

Adresnost a relevanci intervence chápeme jako zacílení intervencí a koncentraci zdrojů na řešení problémů v místě jejich největšího rozsahu. Smyslem je, aby opatření podporovala skutečné potřeby cílové skupiny.

Územně se definované cíle SPSZ **vztahovaly k celému katastrálnímu území města Sokolov, přesto se zvláštním zřetelem na sociálně vyloučené lokality**, ve kterých se koncentrují sociálně patologické jevy (tj. poblíž vlakového a autobusového nádraží, v okolí kina Alfa a na sídlišti Michal). Z výpovědí respondentů je zřejmé, že zacílení intervencí nejen na SVL je adekvátní, protože dochází k rozproštění osob sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených po území celého města: *„Asi bych dneska už nedefinoval problém na pozicích sociálně vyloučených lokalit, samozřejmě ta problematika v současné době je po celém městě, spíš se bavíme o rizikových oblastech, což je samozřejmě velký problém.“* (rozhovor č. 5)

5.2.2 Konzistence s potřebami

Konzistence kapacity prováděných opatření s potřebami sociálně vyloučených a osob ohrožených sociálním vyloučením je blíže evaluována v rámci evaluace dopadů opatření SPSZ v předchozích kapitolách. Z evaluačního šetření vyplývá, že se v Sokolově **dlouhodobě daří působit v oblasti prevence kriminality a rizikového chování**, a to prostřednictvím aktivit zaměřených na různé cílové skupiny (rizikové či ohrožené). Nicméně i dle zástupce MP Sokolov by měla **být dále posilovaná opatření zaměřená na problematiku sociálně vyloučených lokalit, resp. na jejich obyvatele – zadluženost, obchod s chudobou, drogy, lichva, majetková trestná činnost**. Opatření, která provedena byla, jsou vzhledem k potřebám cílové skupiny adekvátní a jejich rozsah i podle výpovědí aktérů odpovídal aktuálním kapacitám a možnostem místních aktérů.

5.2.3 Koordinace a synergie na úrovni opatření

Příkladem synergie na úrovni opatření je například zaměření jednoho projektu na více tematických oblastí. Z tohoto pohledu můžeme na tomto místě opět zmínit projekt *Učíme se být spolu, bez dluhů a násilí* realizovaný organizací **Pomoc v nouzi o.p.s.**, který byl zaměřený na rodiny s dětmi ze SVL. Aktivita byly komplexně zaměřené na prevenci nepříznivých sociálních jevů jdoucích **napříč problematikou kriminality** (resp. prevence kriminality), **zadluženosti, posilování rodičovských kompetencí, zvyšování možností uplatnění na trhu práce**.

Druhým příkladem synergie může být spolupráce **MP Sokolov** s organizací **Kotec, o.p.s.**, která se nad rámec projektu asistentů prevence kriminality spadající pod městskou policii úspěšně podílela na pomoci řešit **problémy se zadlužeností u konkrétních asistentů**. Dle zástupce MP byla tato aktivita úspěšná:

„Nabídli jim pomoc, vyloženě oddlužení, insolvence, posbírali od nich materiály, nikoho do ničeho nenutili, takže z té skupiny, kdy asi jenom dva nemají žádné problémy, dejme tomu osm jich má, tak z toho čtyři vytáhli a u dvou ve finále už probíhá oddlužení, už to řeší Krajský soud v Plzni a už je dostali z toho začarovaného kruhu.“

I podle zástupce vedení města funguje ze strany městského úřadu koordinace poskytovatelů sociálních služeb tak, aby v lokalitě nepůsobily např. duplicitně: *„Přijde sem jiná sociální služba do regionu, tak se ptám, jestli to ví stávající sociální služba, snažíme se zamezovat nějakému nesouladu mezi nimi.“*

Přesto respondenti zmiňovali, že problémy, se kterými se lidé žijící v sociálním vyloučení potýkají, jsou natolik vzájemně provázané, **že prostor pro zlepšování koordinace určitě existuje** (byť se situace podle výpovědi zlepšuje). Konkrétně například ve vztahu k řešení otázky bydlení (v uvedeném případě nabídky krizového bydlení):

„My neustále říkáme, když řešíme bezdomovectví, vytipujte lidi na ulici, my jim dáme práci, vy jim dejte to bydlení v rámci noclehárny, azyláku, tohle zatím nefunguje, ale teď už se blýská na lepší časy.“
(rozhovor č. 5)

5.2.4 Udržitelnost

Zaměříme-li se na klíčovou oblast bezpečnosti, zůstává v rámci ní dlouhodobou prioritou snižování míry trestné činnosti na úrovni města a zvyšování pocitu bezpečí. Toho lze dosáhnout preventivním působením na jednotlivé cílové skupiny. Podle MP Sokolov je zřejmý zájem

o zachování činnosti APK i pro další období, protože asistenti mají v Sokolově za roky fungování mnohdy perfektní místní znalosti a osobní vazby na komunitu v SVL, včetně vybudovaného přirozeného respektu.

Ve zpracovaném Tematickém plánu pro oblast bezpečnosti a prevence kriminality pro období 2022-2025 figurují dvě konkrétní opatření vázané na činnost APK²³ s tím, že kromě zachování jejich činnosti v počtu 10 APK je uvedena i možnost zvyšování sociálních kompetencí asistentů.

K realizaci projektu APK byla po skončení projektu opět zvolena kombinace financování přes Úřad práce ČR a Ministerstvo vnitra, nicméně projekt z MV je podle zástupce městské policie legislativně poměrně náročný – proto je pro další období preferováno financování jen z dotace ÚP ČR a perspektivně z projektu OPZ+.

V Bezpečnostní analýze města Sokolova se v širším kontextu zmiňuje i to, že snahou města by měla být **analýza současného stavu realizovaných opatření v oblasti prevence kriminality** s cílem zhodnocení jejich funkčnosti a rozhodnutí, které projekty **v rámci páteřního projektu Bezpečné město** udržet, příp. rozšířit, nebo naopak ukončit.

V oblasti sociálních služeb a organizací Kotec, o.p.s. realizovaného projektu Poradenské činnosti došlo na základě tohoto pilotního projektu k **registraci ambulance následné péče do sítě sociálních služeb**. Kapacita ambulance je po necelém roce fungování dokonce přeplněná. Podle TAP pro období 2022-2025 organizace plánuje posílit kapacity pro ambulantní práci v rozsahu jednoho úvazku v rámci podpory abstijnujícím osobám. Rozšíření kapacit bude záležet na dostupnosti jak finančních (OPZ+), tak personálních zdrojů:

„Pilotní program se osvědčil, registrovali jsme ambulanci následné péče...byť jsme se na začátku trochu báli, že ji asi budeme horko těžko naplňovat, protože přece jenom lidé jsou k určitým tématům dost uzavření, tak my ještě nemáme ani půlrok za sebou, tři čtvrtě rok, a kapacita je přeplněná. Na jednu stranu je to potěšující, na druhou stranu je to zase odpověď na to, že se nám tady rozvíjejí další patologické jevy...Na jednu stranu vám to přináší dobrý pocit, na druhou stranu si uvědomujete, že

²³ Opatření 1.1.1: Do roku 2025 bude posílen monitoring bezpečnostní situace, prevence a řešení sociálně patologických jevů s pomocí 10 asistentů prevence kriminality.

Opatření 1.1.2: Od roku 2023 bude kladen důraz na efektivitu a účinnost této formy prevence kriminality a na osobní a kvalifikační rozvoj asistentů prevence kriminality s pomocí plánů individuálního rozvoje.

nemáte dost finančních prostředků třeba na to, abyste mohla rozšířit tým. A když už máte finanční prostředky, tak ale zas nemáte ty odborníky, kteří by to mohli dělat.“ (rozhovor č. 6)

5.3 Spolupráce aktérů a ASZ

Základní popis spolupráce města Sokolov s Agenturou byla uveden již v kapitole 3.4, a to s důrazem na proces strategického plánování ústící do schválení SPSZ pro období 2017-2019 na konci roku 2016, resp. jeho následných dvou revizí (shodně vždy v pololetí roku 2017 a 2018).

5.3.1 Koordinace, podpora ze strany ASZ

Agentura v lokalitě během spolupráce poskytuje podporu, projektové poradenství (oceňováno např. ze strany organizace Pomoc v nouzi, o.p.s.), dále je odborným garantem rozvojových dokumentů v oblasti sociálního začleňování a v neposlední řadě zpracovává výzkumy, které slouží jako podklady pro tvorbu návrhů řešení sociálních problémů Sokolova. Podle respondentů spolupráce mezi místními aktéry funguje dlouhodobě, např. v rámci Místní akční skupiny Sokolovsko, tzn., **opětovným vstupem Agentury do lokality nedošlo k zásadním změnám v nastavené spolupráci**: *„Já roli Agentury určitě nevnímám jako někoho, kdo nám pomáhá navázat komunikaci nebo mostit nás ve smyslu: Pojdte se naučit spolu fungovat. To si myslím, že my umíme.“ (rozhovor č. 6)*

Za pozitivní a přínosné byly označeny zmiňované **průzkumy, které se pro město staly cenným informačním nástrojem**, ze kterého mohou dlouhodobě čerpat: *„Máme jednu studii, kterou udělala Agentura, z té čerpáme dodneška, obchodníci s chudobou, perfektně jste nám zmapovali tu situaci ve městě, kterou jsme tišili, ale vy jste ji dokázali přesně a výstižně popsat.“ (rozhovor č. 8)*

Od počátku je v rámci spolupráce s Agenturou **velmi aktivně zapojena Městská policie Sokolov**, resp. oddělení prevence kriminality. Mimo již zmiňovaná realizovaná opatření na podporu prevence kriminality se rozvíjí spolupráce v dalších oblastech – nově se např. jedná o podporu rodin s dětmi ze sociálně vyloučených aktivit – zapojení dětí a dorostové mládeže ve sportovních a zájmových kroužcích (jako jedna z navrhovaných priorit Tematického akčního plánu města Sokolova na období 2022-2025).

Z pohledu zástupců MP Sokolov i vedení města dobře funguje **spolupráce s dalšími lokálními aktéry vč. NNO**. Respondenty byla zmiňována především spolupráce s organizací **Kotec, o.p.s.** a podle zástupce městské policie se rozvíjí i s organizací **Pomoc v nouzi, o.p.s.** a v neposlední řadě byla pozitivně hodnocena spolupráce s **mediátorkou podpory zdraví** spadající pod projekt Státního zdravotního ústavu:

„S kým opravdu ta spolupráce funguje perfektně je Kotec, co se týče drogové problematiky a dalších věcí, a s Pomocí v nouzi...Připravujeme i semináře, pronajali jsme i kinokavárnu...máme připravené třeba sebepoškozování dětí, chceme řešit domácí násilí a pak samozřejmě celou škálu těch drogových problémů...Co se týče domácího násilí, to připravujeme taky, a to jsme se domluvili s intervenčním centrem, tam to funguje taky a ti spadají pod Pomoc v nouzi.“ (rozhovor č. 5)

Toto potvrdily v evaluačním šetření i samotné NNO: *„Máme dobře navázané vztahy se všemi subjekty na území města, ať se jedná o sociální odbor, městskou policii, státní policii a další kolegy z neziskového sektoru.“ (rozhovor č. 6)*

Podle zjištění evaluačního šetření by Agentura mohla **dále, resp. více prohlubovat spolupráci** mezi jednotlivými aktéry LP, a to z **pozice „mediátora“** diskuse mezi městem,

policií (PČR, MP), neziskovým sektorem – zejména na úrovni provázanější spolupráce s dalšími NNO:

„Předtím si myslím, že ta spolupráce byla velmi dobrá a zejména pokud tady byly takové ty excesy typu, že se tu měly pořádát různé demonstrace atd., tak Agentura nám v tom velmi pomohla. To znamená v rámci komunikace, mediace, to jsem možná trochu očekával, zatím se to nepodařilo. K jednomu stolu dostat zejména neziskový sektor, policii, městskou policii, odbor sociálních věcí.“ (rozhovor č. 5)

V evaluačním šetření zazněl ze strany místních aktérů i **kritický názor**, že spektrum místních aktérů působících v Sokolově se dlouhodobě nemění (včetně NNO) a na spolupráci mají velký vliv ustálené **silné osobní vazby – ve smyslu klientelismu** – které mohou ochotu problémy řešit systémově, oslabovat:

„Mně to tam přijde, celej ten Sokolov tak trochu začarovanej tím, že tam se o těch problémech ví, ale řeší se to často takovou tou klientelistickou formou, že potřebuju-li něco řešit, tak vím, ke komu zajít na kafe. Ale snaha o nějakou transparentnost a to, aby byly jasně, pevně daný pravidla, tak ty vlastně ty lidi nechťej. Jsou zaběhaný koleje, osobní vazby, po těch letech.“ (rozhovor č. 4)

S tímto se ztotožňují i zástupci ASZ, podle kterých **na podobě spolupráce měl zásadní vliv nezáměr města, ale i vůle některých NNO, které jsou s městem v hlubším pracovním vztahu** a nejsou připravené posilovat aktivity v oblastech, které nezapadají do záměrů a postojů vedení města.

Stejně jako v jiných lokalitách, i v Sokolově došlo k **personálním změnám** na straně Agentury **na pozici lokálního konzultanta**. Připomeňme, že Memorandum o spolupráci mezi ASZ a městem Sokolov bylo uzavřeno v únoru 2016, přičemž v dubnu 2016 lokální konzultantku Markétu Danišovou (s úvazkem 1,0 pro lokalitu) dočasně na této pozici nahradili Pavel Hulec (úvazek 0,25) a Daniel Svoboda (rovněž úvazek 0,25). Od 1. června 2016 tuto pozici zastával Pavel Hulec (úvazek 0,5), poté Markéta Fridrichová. V lednu 2021 došlo k poslední výměně, kdy se lokálním konzultantem stal Milan Hladík (úvazek 0,5). I pozice **metodika lokální intervence** doznala v Sokolově personální změny: do února 2017 zde působil Michal Kandler, poté jeho roli v lokalitě převzala Pavla Radová.

Působení **předchůdce současného lokálního konzultanta** bylo při evaluačním šetření **hodnoceno pozitivně**, oceňována byla zejména jeho schopnost chápat problematiku v lokalitě a tzv. smířlivost: *„S panem Hulcem ta spolupráce byla výborná. Byl takový smířlivý, chápal tu problematiku, tu tíži, kterou bohužel města, která mají mnoho sociálně vyloučených lokalit, tak co nás trápí.“ (rozhovor č. 8)*

O současném lokálním konzultantovi i metodice se v evaluačním šetření zástupci místních aktérů vyjadřovali jako o **odbornících**, kteří se v rámci LP snaží **proaktivně přicházet s náměty** či návrhy: *„Mají přehled, přemejšlej v potřebnejch souvislostech. Udržej tu hlavní nit a dokážou předkládat možný řešení.“ (rozhovor č. 2)* Ty se však **ne vždy daří prosazovat a najít podporu zejména na úrovni vedení města, resp. politické reprezentace**, a to i přesto, že členové LP mnohdy vnímají jejich potenciální užitečnost a potřebnost:

„Myslím si, že zápal lokálního konzultanta, kterého tady máme, je vysoký. Vnímám, že chce být užitečný, chce nám s tím všem pomoci. Já nemůžu říct, že bych to tak nevnímala, ale logické je, že se ten úspěch odráží od nastavení města, kdy se nedomnívám, že má úplně lehkou pozici.“ (rozhovor č. 6)

Respondenti zmiňovali, že zejména **podle vedení města Agentura v lokalitě nenaplnila očekávání** ve smyslu „bezpracného přílivu financí“; spíš než jako přínosná, je **ve výsledku spolupráce vnímaná hlavně jako časově zatěžující**:

„To město je prostě našťvaný, že měli velká očekávání, ta se asi úplně nenaplnila podle jejich představ a pak samozřejmě neustále se kritizuje, že se vyplňují nějaké dotazníky a že to spíš zatěžuje ty naše úředníky a že ten efekt je potom minimální. (rozhovor č. 5)

„Myšlenka Agentury není špatná, ale chce to uchopit víc jako spolupráce než jako dodávání dat z naší strany.“ (rozhovor č. 8)

„K nám se informace o existenci Agentury, respektive o jejím potenciálním působení, dostala s dovětkem, Agentura přitáhne peníze. Takže pojďme do toho, budou prachy zajištěny, protože projekty budou předschváleny. To se uhnízdlilo v hlavách vedení města, který pak zažilo rozčarování, že to nebude tak, že si sedneme, zakloníme se a řekneme si: my bychom chtěli pět miliónů támdle, deset támdle a Agentura zajistí všechno ostatní.“ (rozhovor č. 2)

V rámci evaluačních rozhovorů zaznělo doporučení zvážit ze strany Agentury změnu rétoriky, tj. způsob komunikace, který by z pohledu místních aktérů **„méně tlačil“**, více respektoval skutečnost, že systémových změn nelze dosáhnout tzv. ze dne na den, a **více komunikoval přínosy** navrhovaných opatření:

„Agentura přijde s tím, že neziskovky začnou fungovat tak, jak mají, že tady bude smysluplná provázanost, ale to nejde udělat ze dne na den. Já si myslím, že by bylo možná dobrý trochu změnit rétoriku ze strany Agentury vůči vedení města... Je potřeba úplně netlačit a říct jim ty pozitivní věci, které z toho to město bude mít... To je pro nás zásadní, aby to město necítilo, že bude mít jenom povinnosti a de facto nic z toho.“ (rozhovor č. 5)

Z pohledu zástupců ASZ byla **spolupráce poznamenána spíše nízkou motivací místních aktérů měnit zavedené způsoby** než způsobem komunikace. Ze strany Agentury byly předkládány dílčí návrhy, konkrétní kroky připravující půdu pro systematictější a adekvátnější opatření, ale setkávaly se s **odmítavým postojem a argumentací špatných zkušeností z minulosti**.

V počátečním období implementace SPSZ, kdy žadatelé začali připravovat projekty do plánované výzvy č. 2, spolupráci v Sokolově negativně ovlivnilo i **zrušení plánovaných výzev IROP**. V souvislosti s tím místní aktéři vnímali hrozbu nerealizování plánovaných opatření.

5.3.2 Udržitelnost spolupráce do budoucna

V době realizace evaluačního šetření probíhala jednání o tom, zda spolupráce města Sokolov s Agenturou bude, či nebude pokračovat, resp. zda o spolupráci má město zájem. Zpracovaný Tematický akční plán pro oblast bezpečnosti města Sokolov na období 2022-2025 nejprve nebyl ze strany vedení města přijat a diskuse se vyvíjely spíše ve prospěch ukončení spolupráce, ale počátkem roku 2022 byl ze strany města zaznamenán zájem o pokračování spolupráce s Agenturou, zejména v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality, resp. sociální integrace. Charakter a rozsah možné spolupráce nebyl v době zpracování evaluační zprávy definitivně nastaven, jedná se o přijetí Memoranda o spolupráci a schválení Tematického akčního plánu vedením města:

„Dneska jsme v situaci, kdy vedení města není pro pokračovat s Agenturou, ale ta situace je otevřená. Ale budu zcela pragmatickejš v tom, že pokud je nové programovací období a budou nějaké penězotoky, to znamená, že ta Agentura může být poměrně zásadní partner a my se budem vyjadřovat k některým věcem tak, abychom o ty finance třeba nepřišli.“ (rozhovor č. 5)

„Byla jsem velký zastánce ASZ...ted' po sedmi letech jsem i já zastánce toho, abychom s Agenturou nespolečně pracovali, protože nám to nic významného nepřineslo...spolupráce nás ted' zatěžuje časově, než aby nám to něco přineslo. Bohužel.“ (rozhovor č. 8)

Závěrem uvádíme **shrnutí silných a slabých stránek lokálního partnerství** v Sokolově z pohledu místních aktérů:

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
▪ Zkušenosti, odborná profesionalita místních aktérů ▪ Zkušenosti a proaktivita Městské policie Sokolov, která funguje jako významný garant řady opatření ▪ Specificky koordinace v oblasti bezpečnosti konkrétně ze strany manažera prevence kriminality ▪ Kvalita spolupráce mezi řadou místních aktérů ▪ ASZ, její celorepubliková zkušenost, provázanost na ústřední orgány (ministerstva) – potenciálně silná role při jednání o možnostech financování, změně metodik aj.	▪ Nedostatečná kapacita služeb zaměřených na prevenci rozvoje rizikového chování u dětí a mládeže, resp. pro podporu rodin s dětmi ze SVL ▪ Nedostatek odborných personálních kapacit pro posilování sociálních služeb ▪ Nedostatečně řešená oblast prostupného bydlení (krizové bydlení, sociální bydlení, dostupnost, kapacity) ▪ Nedostatek pracovních příležitostí v lokalitě ▪ Spolupráce mezi některými aktéry, označovaná jako „klientelismus“ ▪ Negativní vnímání přínosnosti působení ASZ v lokalitě, nízký zájem o další spolupráci ▪ Nejistota ohledně fungování ASZ do budoucna

6 Závěry evaluace a doporučení

Ve městě Sokolov byla provedena evaluace plnění Strategického plánu sociálního začleňování města pro období 2017-2019, a to **v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality, okrajově i v oblasti sociálního vyloučení** (u opatření, která s prevencí kriminality souvisí).

Všechny evaluované specifické cíle (kdy ne všechny definované cíle SPSZ jsou součástí evaluace) **a k nim nastavená opatření, se podařilo naplnit.** Cíle ve sledovaných oblastech byly definovány jasně a jejich počet byl úměrný, naplňování se podařilo zajistit prostřednictvím tří projektů podpořených z OPZ. Realizátory projektů byly: **Městská policie Sokolov, organizace Kotec, o.p.s. a Pomoc v nouzi, o.p.s. Aktivita byla realizovaná úspěšně a je zřejmý zájem o jejich další pokračování,** resp. již pokračují: ve městě dále působí asistenti prevence kriminality jako zavedený a funkční nástroj prevence kriminality včetně zmírňování napětí v SVL, rozšířila se nabídka poradenských služeb v oblasti adiktologie; ve městě funguje ambulance pro následnou péči, která de facto vzešla z realizovaného pilotního projektu OPZ.

Z pohledu **adresnosti a relevance** je možné konstatovat, že realizovaná opatření byla dobře zacílena, vztahovala se k celému katastrálnímu území města Sokolov, byť se zvláštním zřetelem na sociálně vyloučené lokality, a to z toho důvodu, že dochází k rozprostrnění osob sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených po území celého města. **Konzistence** prováděných opatření s potřebami sociálně vyloučených a osob ohrožených sociálním vyloučením je poměrně dobrá, opatření a jejich rozsah odpovídal aktuálním kapacitám a možnostem místních aktérů. Prostor pro další posílení opatření je vnímán v oblasti zadluženosti, obchodu s chudobou, drog, lichvy, majetkové trestné činnosti. **Koordinaci a synergii** na úrovni opatření vidíme např. v rámci realizovaného projektu OPZ v cílové skupině rodin s dětmi ze SVL, který byl komplexně zaměřený na prevenci nepříznivých

sociálních jevů jdoucích napříč problematikou kriminality (resp. prevence kriminality), zadluženosti, posilování rodičovských kompetencí, zvyšování možností uplatnění na trhu práce. Vzhledem k tomu, že problémy, se kterými se lidé žijící v sociálním vyloučení potýkají, jsou natolik vzájemně provázané, existuje stále velký prostor pro posílení synergie, např. v oblasti bydlení. Z hlediska **udržitelnosti** se prozatím daří zavedená opatření návazně financovat, byť v případě APK při sníženém počtu asistentů z 12 na 8. Řada aktérů však zmiňuje vliv dlouhodobého nedostatku lidských zdrojů v sociálních i dalších relevantních službách, což má vliv nejen na udržitelnost, ale i konzistenci kapacit, koordinaci i synergii.

V rámci provedeného evaluačního šetření bylo zjištěno, že spolupráce města Sokolov a ASZ splnila očekávání místních aktérů v omezené míře – **pozitivněji spolupráci hodnotí dotázaní zástupci neziskového sektoru, zatímco zpětná vazba vedení města je laděná velmi kriticky**. I přesto, že Agentura v Sokolově dlouhodobě vystupuje jako aktivní subjekt přinášející do lokality nápady a návrhy řešení pro oblast sociálního začleňování, ne vždy se setkává s pozitivní odezvou, a to právě zejména ze strany vedení města. To působení Agentury od roku 2016, kdy byla dohodnuta opětovná spolupráce, vnímá jako **nedostatečně přínosné**. V současnosti je v jednání podoba případné budoucí spolupráce města s Agenturou.

Pro další období **doporučujeme v oblasti prevence kriminality:**

- na úrovni situační prevence:
 - **zachovat institut APK** a zvážit kvalitativní rozvoj asistentů pomocí plánů individuálního rozvoje,
 - rozšířit kapacitu terénních opatření např. formou **zřízení pozice domovníků-preventistů** ve vybraných domech,
- na úrovni sociální prevence:
 - **posílit sociální kapacity pro podporu rodin s dětmi** žijících v SVL, s cílem posílit jejich sociální (životní) stabilitu,
 - **omezit recidivu a posílit sociální integraci** rizikových skupin obyvatel (drogově závislí, resp. abstinující, osoby vracející se z výkonu trestu),
 - zaměřit se více i na **související oblasti vč. bydlení a dluhů** (posílení prevence proti předlužení občanů).

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj počtu obyvatel a průměrného věku obyvatel města Sokolov v letech 2010-2020	11
Tabulka 2: Změny počtu obyvatel Sokolova	12
Tabulka 3: Počty obyvatel vybraných ulic	15
Tabulka 4: Index sociálního vyloučení v letech 2016-2020	16
Tabulka 5: Srovnání počtu dávek hmotné nouze vyplacené v průměrném měsíci v letech 2016-2020	17
Tabulka 6: Podíl obyvatel jednotlivých ulic, kteří jsou příjemci sociálních dávek (PnŽ, DnB)	17
Tabulka 7: Celková nezaměstnanost za rok 2020	19
Tabulka 8: Srovnání podílu dlouhodobě nezaměstnaných v letech 2016-2020	20
Tabulka 9: Srovnání podílu osob v exekuci v relevantních územních celcích v letech 2016 a 2020	20
Tabulka 10: Srovnání podílu osob v osobním bankrotu v letech 2018 a 2020	21
Tabulka 11: - Kriminalita podle okresů za rok 2019	22
Tabulka 12: Statistika nápadu trestné činnosti OOP Sokolov-město – počet trestných činů	24
Tabulka 13: Statistika nápadu trestné činnosti OOP Sokolov-město – charakteristika pachatelů trestných činů	24
Tabulka 14: Obecné znepokojení mírou kriminality v Sokolově (vážený průměr)	26
Tabulka 15: Míra pocitu bezpečí při pohybu sám/sama v noci (vážený průměr)	27
Tabulka 16: Důvěra v bezpečnostní složky a samosprávu (vážený průměr)	27
Tabulka 17: Hodnocení prevence kriminality jako důležité a nezbytné	27
Tabulka 18: Kotec, o.p.s. - výstupy služeb Kontaktního centra a Terénního programu	30
Tabulka 19: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení – oblast BEZPEČNOST A PREVENCE KRIMINALITY	35
Tabulka 20: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení – oblast SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ	36
Tabulka 21: Přehled projektů APK	39
Tabulka 22: Vnímání pocitu bezpečí v Sokolově	41

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj indexu kriminality u vybraných vzorků v průběhu let	23
Graf 2: Vnímání vývoje kriminality v Sokolově	42
Graf 3: Znepokojení kriminalitou v Sokolově (vážený průměr)	42
Graf 4: Vnímání pocitu bezpečí v okolí bydliště (vážený průměr)	43

Seznam schémat

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí	32
Schéma 2: Evaluované cíle, opatření a dopady v oblasti BEZPEČNOST A PREVENCE KRIMINALITY – prioritou Navýšení pocitu bezpečí pomocí podpory prevence kriminality a sociálně-patologických jevů	38
Schéma 3: Vybrané evaluované cíle, opatření a dopady v oblasti SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ – prioritou Zabezpečení adekvátních kapacit sociálních a fakultativních služeb k odstranění překážek vstupu na trh práce	38

Seznam obrázků

Obrázek 1: Poloha města Sokolov v rámci České republiky	9
Obrázek 2: Administrativní mapa SO ORP Sokolov	10
Obrázek 3: Sociálně vyloučené lokality v Sokolově	13
Obrázek 4: Koncentrace osob v evidenci uchazečů o zaměstnání na ÚP ČR v roce 2016 ...	14
Obrázek 5: Podíl nezaměstnaných osob v krajích k 31. 12. 2021	18
Obrázek 6: Vývoj nezaměstnanosti v Sokolově – srovnání v rámci okresu, kraje a ČR	19
Obrázek 7: Strach z jednotlivých skupin obyvatel	43
Obrázek 8: Projevy porušování veřejného pořádku	44

Seznam literatury

- ASZ. 2016. *Místní plán inkluze Sokolov 2017-2020*. ASZ. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/MPI_Sokolov.pdf
- ASZ. 2018. *Strategický plán sociálního začleňování města Sokolov pro období 2017-2019 (třetí revidované verze)*. ASZ. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/SOKOLOV_SPSZ_REVIZE_3_komplet.pdf
- ASZ. 2018. *Rukověť evaluátora* (interní dokument).
- ASZ. 2021. *Tematický akční plán (TAP) města Sokolov pro oblast bezpečnosti a prevence kriminality pro období 2022-2025*. ASZ. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Sokolov_TAP_ZOR12.pdf
- ČSÚ. 2016. *Administrativní mapa správního obvodu ORP Sokolov*. [online] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11244/41575900/ORP4107.png/88a03e87-abb9-4ab6-b384-66b2be4f36d5?version=1.1&t=1470117038915>
- ČSÚ. 2021. *Počet obyvatel v obcích k 1.1. 2021*. [online] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/pocet-obyvatel-stav-k-1-1-2021>
- ČSÚ. 2021. *Podíl nezaměstnaných osob v krajích k 1.1. 2021*. [online] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/mapa-podil-kraje>
- Dědková, Ch. 2021. *Místní komunikační plán Sokolov, 2021-2023*. ASZ. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/MKP_Sokolov_ZOR11.pdf
- Chval, M.: 2018. *Průzkum pocitu bezpečí občanů města Sokolova (červen–listopad 2018)*. Město Sokolov, Městská policie Sokolov. [online] Dostupné z: http://bezpecne.sokolov.cz/files/Pruzkum_pocitu_bezpeci_2018.pdf
- Jakubec, F. 2016. *Bydlení ve městě Sokolov – Analýza sociálně vyloučených lokalit a bezdomovectví se zřetelem na bydlení*. ASZ. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/Tematicky_vyzkum_Sokolov_bydleni_2017.pdf
- Karlovarský kraj. 2017. *Bezpečnostní analýza Koncepce prevence kriminality Karlovarského kraje na léta 2018-2022*. [online] Dostupné z: https://www.kr-karlovarsky.cz/krajsky-urad/cinnosti/Documents/OBaKR/bezpecnostni_analyza_kpk_2018_2022.pdf

Petruželka, B., Hanzlík, K. 2021. *Analýza stavu drogové scény a závislostního chování v Karlovarském kraji v roce 2021*. Karlovarský kraj. [online] Dostupné z: https://www.kr-karlovarsky.cz/krajsky-urad/cinnosti/Documents/analiza_drogy_kv2021_zavery.pdf

Kotec, o.p.s. *Statistiky & výroční zprávy*. Kotec, o.p.s. [online]. © 2022. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.kotec.cz/sluzby-2/>

Krágl, P. 2020. *Bezpečnostní analýza města Sokolova 2020*. Městská policie Sokolov.

Lang, P., Matoušek, R. 2020. *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení v území*. ASZ [online] Dostupné z: <https://www.socialnizacelenovani.cz/dokument/metodika-pro-posouzeni-miry-a-rozsahu-socialniho-vyloucen-vuzemi/>

Ministerstvo vnitra ČR. *Prevence kriminality*. MV ČR [online]. © 2021. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

Nižňanská, L., Büchlerová, D. 2016. *Vstupní analýza města Sokolov*. ASZ [online] Dostupné z: https://www.socialni-zacelenovani.cz/wp-content/uploads/Sokolov_VA.pdf

PAQ Research. *Život během pandemie*. 2021. [online] Dostupné z: <https://zivotbehempandemie.cz/destabilizace-prace>

Pomoc v nouzi, o.p.s. *Učíme se být spolu bez dluhů a násilí*. © 2018. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://ucimesebytspolu.blogspot.com/>

Sál, L., Lang, P., Vepřková, R. 2020. *Zpráva z dotazníkového šetření mezi obyvateli Sokolova*. ASZ. [online] Dostupné z: https://www.socialni-zacelenovani.cz/wp-content/uploads/SOKOLOV_TV_ZOR9.pdf

Sál, L., Lang, P., Kopecká, Z. 2020. *Rozsah sociálního vyloučení v Karlovarském kraji*. ASZ. [online] Dostupné z: <https://www.socialni-zacelenovani.cz/dokument/rozsah-socialniho-vyloucen-v-karlovarskem-kraji/>

Sál, L., Hladík J. 2021. *Tematický výzkum migrace, Kraslice, Sokolov, Vřesová*. ASZ.

SocioFaktor s.r.o. 2013. *Sociodemografická analýza – Mapy rozložení ohrožení dětí a rodin v ČR*. [online] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/SOCDEM_ANALYZA_OHROZONE_DET1.pdf/0da0d988-382f-e56e-cace-62f11f8f7a6b

Sociotrendy. 2015. *Závěrečná evaluace působení Agentury pro sociální začleňování v lokalitě Sokolov*. [online]. Dostupné z: https://www.socialni-zacelenovani.cz/wp-content/uploads/Evaluacni_zprava_lokality_Sokolov_2015.pdf

Sokolovská uhelná, právní nástupce, a. s. *Historie*. Sokolovská uhelná [online]. © 2008-2022. [cit. 2021-12-03]. Dostupné z: <https://www.suas.cz/spolecnost/historie>

Trlifajová, L., Chrudimská, B. 2021. *Nezaměstnanost roste, čerpání sociálních dávek se téměř nemění*. [online]. Dostupné z: <https://www.pracevobci.cz/upload/studies/25/mapa-zjisteni.pdf>

Převrátil, J. (rok neuveden). *Strategie prevence kriminality ve městě Sokolov na léta 2020-2021*. Město Sokolov, Městská policie Sokolov. [online] Dostupné z: http://bezpecne.sokolov.cz/files/Strategie_prevence_kriminality_ve_meste_Sokolov_2020-2021.pdf